

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI TINERETULUI
CENTRUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM ȘI EVALUARE ÎN
ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

BACALAUREAT 2008

SUBIECTE PENTRU PROBA ORALĂ

I. Precizări metodologice

În vederea pregătirii pentru examenul de bacalaureat – 2008, în procesul lecturii textelor (integrale sau fragmentare) de mai jos, recomandăm următorul demers didactic:

- citirea atentă a textului, pentru înțelegerea *grosso modo* a termenilor/ a sensurilor contextuale și a conținutului de idei;
- recitirea textului, în vederea aprofundării, pentru a se răspunde la următoarele întrebări: „**cine** comunică? **cui/ pentru cine** comunică? **ce** comunică? **cum** (în ce formă)? **unde** și **când** comunică? **pe ce** canal? **din ce cauză?** **cu ce scop?**” (cf. Andra Șerbănescu, **Cum se scrie un text**);
- pregătirea, pe baza textului dat, conform **Listei de cerințe/ itemi**, a unor posibile răspunsuri la sarcini de lucru privind următoarele domenii de interes, cu care candidații sunt familiarizați la orele de curs:

A. Cerințe privind emițătorul (cine emite mesajul, din ce perspectivă/ ipostază, cu ce intenție, în ce context etc.);

B. Cerințe privind structura/ compoziția/ mesajul textului (identificarea ideilor, disocierea faptelor de opinii, a elementelor obiective de cele subiective, a argumentelor de contraargumente, identificarea unor structuri și tehnici argumentative/ informative/ descriptive/ narative etc.);

C. Cerințe privind construirea unei interpretări/ exprimarea unei opinii argumentate (despre un aspect/ o idee/ un argument/ o afirmație/ o atitudine evidente în textul dat, cu privire la o perspectivă actuală asupra ideii exprimate, despre opțiunea, pe baza experienței personale, pentru una sau alta dintre soluțiile propuse/ care se conturează etc.).

În situația reală/ de examen, candidatul (care, ca și examinatorul, a dispus de un timp rezonabil de informare – peste 30 de zile, conform Metodologiei) va extrage un bilet care conține **un text literar/ nonliterar** (dintre cele de mai jos, publicate pe site-ul M.E.C.T.) și **trei cerințe specifice, la prima vedere**, desprinse din **lista de cerințe generale/ itemi** (câte una pentru fiecare dintre domeniile de investigare enunțate mai sus, care pot fi particularizate/ tratate prin raportare la specificul respectivului text; a se vedea modelul anexat).

Un asemenea demers didactic permite și candidatului, și examinatorului să se înscrie în timpul oficial acordat pentru examinare individuală (circa 10 - 15 minute, după o etapă de pregătire a răspunsului, în sala de examen, de minimum 15 minute).

În răspunsul la sarcinile de lucru indicate prin **cerințele nr. 1 și nr. 2**, candidatul se va referi strict la informațiile oferite de textul extras (și numai în mod excepțional, pentru completarea răspunsului, poate opta și pentru referirea la alte texte, similare sau diferite, pe care le cunoaște, fără însă ca examinatorul să-i solicite acest lucru).

În răspunsul la **cerința nr. 3 (construirea unei interpretări/ exprimarea unei opinii argumentate)**, candidatul poate face referire și la alte texte/ teme/ idei/ informații din propria experiență/ învățare, dar numai în concordanță cu informațiile/ ideile/ semnificațiile/ mesajul textului pe care l-a extras în fața comisiei de examen.

Examinatorul poate interveni cu întrebări ajutătoare numai în situația în care va considera că răspunsul este confuz/ incomplet/ evaziv, fără însă a deturna sensul/ ideea/ mesajul transmis de monologul oral al candidatului (judicata sa de valoare

se exprimă prin nota acordată candidatului pentru calitatea și pertinenta fiecărui răspuns la cerințele textului, formulate pe biletele de examen).

Îi este interzis examinatorului să adreseze candidatului întrebări care ies din sfera cerințelor formulate pe biletul de examen sau să le înlocuiască pe acestea cu alte întrebări, subiectiv considerate ca fiind mai potrivite unei situații date (caz în care s-ar vicia notarea candidatului).

Ceea ce interesează evaluarea prin examenul oral este competența de exprimare orală într-o situație de comunicare specifică, precis determinată, astfel încât să se elimine, pe cât este posibil, subiectivismul notării, prin descurajarea unor tendințe negative: examinarea parțială a cerințelor, arbitrariul în relația examinator-examinat, manipularea, directă sau indirectă, a informațiilor oferite de text sau de răspunsul candidatului etc.

II. Exemplu de subiect pentru proba orală

.....
Primul merit cultural esențial al pașoptiștilor este conștiința imensului gol istoric pe care sunt chemați să-l elimine. Ideea obsedantă, exprimată adesea cu accente mesianice, este a „începutului” absolut și în toate domeniile. „Românii au trebuința astăzi să se întemeieze” afirma, în spirit și stil de „manifest”, N. Bălcescu (1845). „Luminează-te și vei fi!” reprezintă aceeași lozincă a începutului în toate direcțiile. O autogeneză prin cultură a ființei naționale. Și, tot în acest sens, al „începutului” cu orice preț, total radical și fără inhibiții, trebuie citit și îndemnul lui Heliade-Rădulescu: „Scrieți, băieți, numai scrieți” [...]

Este evident că pașoptiștii nu dispuneau decât de o singură metodă imediată și practică de recuperare a întârzierii culturale. De a „umple” golul istoric și de a începe construirea unei culturi române „moderne” încă inexistentă: „sincronizarea” rapidă și pe scara cea mai largă. În primul rând, prin imitații, adaptări, compilații, traduceri. Până în 1848, dată simbolică, se constată o adevărată invazie de traduceri în toate domeniile.... Acum se pun și bazele primelor „biblioteci” de traduceri din literatura universală. Heliade-Rădulescu lansează încă din 1829 un astfel de proiect: „Din biblioteca românească”. Are în vedere și o „Colecție de autori clasici” (1836). Reia – după un proiect francez contemporan, al lui A. Aimé Martin (Plan d’une bibliotheque universelle, 1837) – un vast și practic irealizabil catalog românesc al unei „Biblioteci universale” (1846). Ideea plutea în aer. Obseda și pe alții. Această voință și utopie a totalității, inspirată de obsesia și pasiunea „începutului” absolut, reprezintă un enorm salt calitativ. O frenetică deschidere, urmată de o integrare și asumare, fără precedent la noi, a culturii universale. Pentru conștiința spirituală românească reprezintă o inițiativă și o experiență unică, de mari proporții. O adevărată „premieră absolută”.

(Adrian Marino, **Actualitatea ideologiei pașoptiste**)

1. Precizează perspectiva din care autorul analizează contribuția pașoptiștilor la dezvoltarea culturii și literaturii române.
2. Prezintă tehnicile și structurile argumentative identificate în textul citat.
3. Exprimă-ți o opinie argumentată despre afirmația autorului: *Este evident că pașoptiștii nu dispuneau decât de o singură metodă imediată și practică de recuperare a întârzierii culturale.*

.....

III. Baremul de evaluare a răspunsului oral*

Criterii de apreciere	Punctaj acordat	Detalierea punctajului
1. Aplicarea cunoștințelor în analiza textelor literare/ nonliterare (adecvarea la subiect; organizarea ideilor, corectitudinea răspunsului)	3 p.	<p>3 p. - Candidatul prezintă un discurs adecvat subiectului/ cerinței. Răspunsul este complet (include toate informațiile necesare) și convingător.</p> <p>2 p. - Candidatul își adecvează răspunsul la subiect, cu unele ezitări. Răspunsul este corect, dar incomplet.</p> <p>1 p. - Candidatul prezintă coordonatele subiectului în mod satisfăcător, dar are lacune vizibile în cunoștințe.</p> <p>0 p. - Raportarea la subiect este nesatisfăcătoare. Candidatul nu răspunde cerinței de pe biletul de examen și nici întrebărilor ajutătoare ale examinatorului.</p>
2. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în comunicarea orală	3 p.	<p>3 p. - Candidatul stăpânește competența de comunicare necesară, pe care o aplică prin utilizarea corectă și adecvată a limbii române literare. Expunerea orală este fluentă, bine organizată și convingătoare. Registrul de comunicare este adecvat competenței comunicaționale și personalizat.</p> <p>2 p. - Candidatul stăpânește competența de comunicare necesară, pe care o aplică prin utilizarea corectă și adecvată a limbii române literare. Expunerea orală este relativ fluentă, cu anumite sincope și cu grad redus de persuasiune. Registrul de comunicare este adecvat competenței comunicaționale și personalizat</p> <p>1 p. - Candidatul deține competența de comunicare susținută de vocabular și de morfosintaxă, expunerea lăsând impresia generală de improvizație. Registrul de comunicare ales este cel adecvat, însă vocabularul este limitat.</p> <p>0 p. - Limba literară nu este folosită în mod satisfăcător, existând abateri de la uzaj, nepermise în comunicarea formală. Expunerea este sincopată, cu repetarea unor idei, cu pauze sau cu ezitări.</p>
3. Argumentarea orală a propriilor opinii asupra textului literar/ nonliterar	3 p.	<p>3 p. - Argumentele prezentate conțin elemente de originalitate și sunt înlănțuite logic, susținând gândirea critică a candidatului, aplicată contextului. Elaborarea argumentării orale respectă construcția discursului argumentativ (structuri, conectori și tehnici argumentative) și adecvarea în totalitate a elementelor verbale, nonverbale și paraverbale la situația de</p>

		<p>comunicare.</p> <p>2 p. - Argumentele prezentate sunt înlănțuite logic, susținând gândirea critică a candidatului, aplicată contextului. Elaborarea argumentării orale respectă, în mare, construcția discursului argumentativ (structuri, conectori și tehnici argumentative) și adecvarea parțială a elementelor verbale, nonverbale și paraverbale la situația de comunicare.</p> <p>1 p. - Argumentele prezentate sunt dispartate sau există un unic argument. Elaborarea argumentării orale respectă doar accidental construcția discursului argumentativ (structuri, conectori și tehnici argumentative) și adecvarea elementelor verbale, nonverbale și paraverbale la situația de comunicare.</p> <p>0 p. - Argumentele prezentate sunt insuficiente pentru a se forma o imagine concludentă asupra cunoștințelor candidatului. Argumentarea orală nu respectă construcția discursului argumentativ sau tehnica argumentării.</p>
--	--	---

***Notă! Se acordă un punct din oficiu.**

Răspunsul candidatului se apreciază prin note întregi de la 1 la 10, în funcție de punctajul de evaluare stabilit pe baza următoarelor criterii de apreciere: *aplicarea cunoștințelor în receptarea și analiza textelor nonliterare - 3 p.; utilizarea corectă și adecvată a limbii române în comunicarea orală - 3 p.; argumentarea orală a propriilor opinii asupra unui text literar/ nonliterar - 3 p.*

La totalul celor nouă puncte se adaugă un punct din oficiu. Un candidat se consideră promovat la proba orală dacă a obținut minimum nota finală 5 (cinci).

În abordarea cerințelor formulate pe baza textului literar/ nonliterar dat, care vizează *înțelegerea de text, aplicarea cunoștințelor din domeniul limbă și comunicare*, candidatul va formula răspunsuri punctuale, iar profesorii examinatori pot interveni cu întrebări lămuritoare sau suplimentare, de regulă după ce candidatul și-a prezentat răspunsurile, numai dacă se consideră necesar acest lucru.

În abordarea de către candidat a cerinței care presupune susținerea unei argumentări orale, pe o temă dată, vizând textul literar/ nonliterar, examinatorii urmăresc atât aplicarea cunoștințelor, cât și construcția discursului argumentativ (structuri, conectori și tehnici argumentative), adecvarea elementelor verbale, nonverbale și paraverbale la situația de comunicare.

Cele trei **criterii de apreciere** vor fi urmărite de către fiecare examinator, pe tot parcursul expunerii orale a candidatului, fapt care facilitează aprecierea finală obiectivă. Fiecare examinator completează propriul borderou de lucru, în care trece **numele candidatului, punctajele acordate pentru fiecare criteriu de apreciere și punctajul final/ nota acordată.**

NOTĂ! Pentru candidații care vor susține examenul de bacalaureat în baza unor programe școlare valabile pentru anul 2007, subiectele pentru proba orală la disciplina limba și literatura română se află publicate pe site-ul www.subiecte2007.edu.ro.

IV. Lista cu cerințe generale/ itemi pentru evaluarea prin proba orală (folosită ca bază pentru **cerințele specifice** care vor însoți textul literar/ nonliterar de pe biletul pe care îl extrage candidatul în fața comisiei de examinare)

A. Identificarea emițătorului și a contextului

- identificarea și/ sau prezentarea contextului în care este construit/ emis mesajul;
- identificarea emițătorului și/ sau prezentarea ipostazei/ ipostazelor acestuia;
- identificarea și/ sau comentarea perspectivei/ a atitudinii/ a punctului de vedere/ a opiniei emițătorului.

B. Reflectarea asupra elementelor constitutive ale mesajului

- identificarea tipului de text (narativ, descriptiv, informativ, argumentativ) și a unor elemente de structură și de compoziție (particularități ale organizării textuale, convenții specifice, tehnici și structuri argumentative, conectori, dispunerea ideilor și a paragrafelor etc.);
- identificarea unor fapte de limbă la nivelurile: ortografic și de punctuație, morfosintactic, lexico-semantic, stilistico-textuale;
- disocierea între sensul propriu și cel figurat, între sensul general și cel contextual, între sensul concret și cel abstract al unor cuvinte/ sintagme/ unități frazeologice;
- identificarea unor elemente de referință ale conținutului de idei al textului, implicite sau explicit formulate (idei, argumente, contraargumente, fapte, opinii/ sugestii).

C. Construirea unei interpretări/ exprimarea argumentată a unui punct de vedere

- prezentarea cauzei/ a motivului care determină atitudinea personajelor/ a punctului de vedere al autorului;
- discriminarea între fapte și opinii, identificate într-un text dat;
- analiza argumentelor și/ sau a contraargumentelor, identificate în textul dat;
- compararea unor fapte/ opinii/ argumente, identificate într-un text, pe baza unor relații de tipul asemănare-deosebire/ puncte convergente-puncte divergente/ obiectiv-subiectiv/ perimat-modern/ eficient-ineficient, general-particular etc.;
- formularea unei înțelegeri globale: prezentarea mesajului unui text/ a semnificației mesajului/ exprimarea argumentată a unui punct de vedere personal asupra mesajului identificat în textul dat;
- construirea unei interpretări: comentarea unor informații/ fapte/ idei/ atitudini/ puncte de vedere identificate în text, pe baza cunoștințelor și a convingerilor personale;
- susținerea sau combaterea unui argument/ a unui punct de vedere/ a unei idei/ a unei atitudini, identificate într-un text dat;
- formularea/ reformularea unei ipoteze și/ sau a unei concluzii, pe baza faptelor prezentate în text;
- construirea unei interpretări: interpretarea dintr-o altă perspectivă, decât cea a autorului, a unei informații/ a faptelor/ a opiniilor prezentate în textul dat;
- formularea unui raționament care să susțină o concluzie personală, pe baza corelării a două informații din text sau a corelării informației din text cu date din afara acestuia/ din alte surse;
- emiterea unei judecăți de valoare asupra unei informații/ a unei idei/ a mesajului unui text, pe baza valorilor și a convingerilor personale.

V. Textele literare/ nonliterare pentru proba orală (limba și literatura română)

Biletul nr. 1

Sub raportul limbii, cercetările întreprinse [...] au putut stabili un număr de 160 (o sută șaiszeci) de termeni românești care sunt de origine geto-dacă. Acești termeni privesc o arie foarte largă, începând cu corpul omenesc (buză, ceafă, grumaz, gușă), cu familia (băiat, copil, prunc, zestre), cu locuința (vatră, cătun), cu îndeletnicirile agricole, păstorești, viticole și piscicole (mazăre, țarină; baci, mînz, strungă, țarc, urdă, zară; butuc, curpen, strugure; baltă, gard), cu mediul fizic (măgură, mal), cu flora (brad, bunget, butuc, codru, copac, curpen, mugure, strugure), cu fauna (balaur, barză, mistreț, rânză, șopârlă, viezure), cu diferite acțiuni (a răbda, a speria, a zburda) etc.

Desigur, numărul acestor termeni va spori prin cercetări ulterioare; ele ne vor arăta de asemenea și alte aspecte ale moștenirii lingvistice; de pe acum se consideră însă că aparțin acestei moșteniri sufixele atât de frecvente și de caracteristic românești: -esc, -ește (omenesc, crăiesc, bărbătește, trupește). Ni s-au păstrat de la daco-geți și câteva nume de ape: în primul rând Dunărea, care derivă dintr-un Dunaris dacic; apoi Argeșul din Argessos (la Herodot diformat: Ordessos); Bârzava, al cărei nume se regăsește în orașul dacic Berzobis; Someșul: o inscripție latină din ținuturile udate de acest râu vorbește de Samus; este sigur că romanii au păstrat vechiul nume, autohton. Același lucru cu Oltul, Aluta în izvoarele latine, și cu Tisa.

(Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, **Scurtă istorie a românilor pentru tineret îndeosebi**)

Biletul nr. 2

Primul paradox al domeniului român se referă la poziția sa în spațiul cultural european. Geografia și istoria au plasat România între Europa centrală, Europa răsăriteană și Balcani, asemeni unei insule de latinitate pierdute într-o mare slavă și ungară. Aceasta a dus la apariția a ceea ce eu voi numi paradoxul apartenenței. [...] Spațiul român s-a format astfel la frontiera a trei zone culturale diferite și, asemeni oricărui spațiu de frontieră, și le-a apropiat, diferențiindu-se în același timp de fiecare din ele. [...]

Diverse schimburi și influențe s-au încrucișat pe teritoriul românesc, uneori amestecându-se, alteori anulându-se reciproc și, adeseori, fiind absorbite în profunzimea pământului, dar nici una dintre ele nu a reușit să se impună într-un mod atât de hotărâtor încât orice diferență să fie ștearsă și România să se integreze într-una din zonele vecine. Românii și-au creat propria lor cultură, acceptând un minim de elemente comune cu fiecare zonă vecină, minim care făcea posibil contactul cu aceasta și care a servit, în același timp, tocmai pentru a o diferenția de celelalte zone vecine. Datorită unei asemenea arte au reușit ei să echilibreze caracterul, altminteri divergent, al acestor numeroase influențe.

(Sorin Alexandrescu, **Paradoxul românesc**)

Biletul nr. 3

Am arătat mai înainte că nu poate fi vorba de dispariția populației autohtone, daco-gete, ca urmare a războaielor, așa cum afirmă unii istorici străini, plecând de la idei preconcepute și urmărind scopuri politice, nu științifice. Raționamentul, interesat, al acestor istorici, e următorul: din moment ce populația Daciei, după război, s-a

alcătuit din coloniști străini, veniți din altă parte, n-a fost prea greu ca urmașii acestor coloniști să părăsească Dacia, la ordinul împăratului Aurelian.

Raționamentul pleacă însă de la o premisă falsă. Căci, chiar dacă am admite, prin imposibil, că toți bărbații au pierit în lupte sau au fost luați prizonieri – în realitate o seamă dintre daci s-au supus romanilor la începutul celui de al doilea război, așa cum ne arată scenele de pe Columna Traiană – au rămas totuși femeile lor și copiii, deci circa trei sferturi din populația inițială, din autrotoni. La aceștia se adaugă coloniștii veniți, cum spune un izvor antic, „din toate părțile imperiului roman” („ex toto orbe romano”) atrași de bogățiile Daciei. Au venit coloniști din provinciile vecine Daciei, adică din Moesia, la sud de Dunăre, din Illyricum, deci vestul Peninsulei Balcanice, din Panonia (unde e Ungaria de azi), din Noricum (unde e Austria), dar și din provincii mai îndepărtate, și anume din Galia, din Spania, din Asia Mică, din nordul Africii, din Siria; ni s-au păstrat numeroase inscripții care atestă faptul.

În afară de acești coloniști vorbind latina populară, s-au așezat în Dacia veteranii, adică soldații romani eliberați care-și avuseseră aici garnizoana și care, de obicei, erau căsătoriți cu localnice daco-gete. Dar din Italia n-au venit coloniști? Se pare că prea puțini. Pe vremea lui Traian, Italia nu mai avea un excedent însemnat de populație pe care să-l trimită peste hotare. De aceea, împăratul fixase ca normă să nu mai întrebuițeze în scopuri de colonizare populația Italiei.

(Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, **Scurtă istorie a românilor pentru tineret îndeosebi**)

Biletul nr. 4

Etnogeneza românilor apare astfel ca având trei componente fundamentale: substratul geto-dac; stratul roman; adstratul slav. Limba română este o limbă latină, structura gramaticală și cea mai mare parte a fondului principal de cuvinte (60%) fiind de origine latină. Formarea poporului român a urmat aceleași faze ca și etnogeneza italienilor, francezilor, spaniolilor și portughezilor. Și în cazul acestor popoare se întâlnesc cele trei componente de bază, substrat, strat și adstrat. Astfel, de exemplu, la francezi, substratul este celto-gallic, stratul roman, iar adstratul germanic (numele însuși al poporului vine de la neamul germanic al francilor).

Aportul slav are o pondere însemnată în lexicul limbii române, dar el nu a afectat caracterul latin al acesteia. Sugestivă în această privință este statistica privind vocabularul poeziilor lui Mihai Eminescu, poetul nostru național: din cele 3607 de cuvinte „ 46,60% sunt de origine latină și au o frecvență de 83%, pe când cuvintele de origine slavă, reprezentând 18,81%, au o frecvență de 6,93%”. Al. Rosetti).

Odată cu încheierea etnogenezei românilor, în secolele VIII – IX, apar și primele mențiuni în sursele externe despre români. În aceste izvoare, ei sunt denumiți vlahi, valahi, volohi, blachi, variante al unui termen care, după ce a desemnat un trib celt, a fost folosit de vechii germani pentru a-i numi pe romani și galii romanizați și a sfârșit prin a fi folosit pentru a-i numi pe locuitorii Peninsulei Italice. Din lumea germană, el a trecut apoi în cea slavă, pentru a-i desemna pe romanici, iar de aici la bizantini, și de la ei în alte zone etnico-culturale.

(Florin Constantiniu, **O istorie sinceră a poporului român**)

Biletul nr. 5

Învățații care scriu istoria popoarelor sunt de două feluri: unii, care din copilărie și până la bătrânețe au trăit tot între cărți, iar alții, care au trăit și viața cea de toate zilele, cu luptele, necazurile, urâțeniile și frumusețile ei, cunoscând în carne și oase oameni vii de toate felurile. Istoria scrisă de învățații cărților e foarte bogată și meșteșugită în înșirarea faptelor omenești și mai întotdeauna crede că poate da fără

frică și fără îndoire de sine pricinile și urmările acestor fapte, așa că avem răspunsuri limpezi la toate întrebările ce trebuie să le punem atunci când privim tainica întrețesere a patimilor și gândurilor omenești, singuratice ori de-ale mulțimilor, alcătuiind vâlmășugul istoriei popoarelor.

Dimpotrivă, învățații care, alături de cărți, cunosc și viața cea de toate zilele, se tem să dea prea repede răspunsuri asupra legăturii și pricinilor faptelor omenești; de multe ori ei mărturisesc neputința lor de a lămuri de ce s-a întâmplat cutare război ori s-a ivit cutare mare meșter de icoane frumoase și de case mărețe, ori de biserici cu totul noi față de cele de dinainte, și se mulțumesc numai să spună cum a fost, și nu și de ce a fost așa și nu altfel. Și ei fac astfel, pentru că viața nu e așa de limpede cum se arată în cărți de fiecare om, după mîntea lui, ci e amar de încurcată și neașteptată cum e și ciocnirea dintre mințile nenumărate și cu totul străine una de alta, ale oamenilor care alcătuiesc împreună, cu sau fără voia lor, satele, orașele, țările, împărățiile, breslele lumii acesteia.

(Vasile Pârvan, **Începuturile vieții romane la gurile Dunării**)

Biletul nr. 6

Producția agricolă a Daciei se desfășura pe piața internă și, conform legii romane, dijmele de grâne cuvenite împăratului din ținuturi depărtate de porturile maritime trebuiau consumate pe loc, în provincie, de către armată și administrația imperială, interzicându-se exportul lor. Roma se aproviziona cu grâne numai din Egipt, Africa și Sicilia.

Exportul vitelor era, în schimb, una din principalele bogății ale Daciei romane. Paulin de Nolla, scriitor creștin, spune că principala bogăție a ținuturilor dunărene erau în Antichitate vitele. Vechile pășuni ale regilor daci trec în stăpânirea împăratului și sunt arendate unor bogătași romani care dispuneau de uriașe turme de oi și de vite mari.

Astfel, pe baza muncii unei țărăniimi libere, s-a dezvoltat economia Daciei în veacul II și urmarea a fost întărirea orașelor. Lucru unic în Imperiu, după un veac de la cucerire, Dacia are cinci orașe, colonii cu drept italic, scoase de sub jurisdicția guvernatorului, cărmuindu-se singure după dreptul roman. S-au creat și 11 orașe noi, municipii și colonii (de grad superior celor dintâi în privința autonomiei).

Pătrunderea bogătașilor romani în Dacia are ca urmare ridicarea orașelor noi cu canalizare, case de piatră, monumente publice, palate, amfiteatre, băi portice etc., într-o țară locuită până de curând de triburi barabare. Orășenii bogăți, în parte orientali, sirieni, egipteni și alții, își investeau banii în numeroase întreprinderi din Dacia, ca de pildă Quintus Aetius Aelianus, cavaler roman, îngrijitor al drumurilor imperiale, reprezentant pentru averile private ale împăratului în Maroc, Belgia și Germania, procurator al împăratului în Dacia Apulensis, vice-președinte al consiliului municipal din Sarmisegetuza (anul 238). Un alt bogătaș, Quintilian, era preot și primar al coloniei Sarmisegetuza, consilier municipal la Apulum, patron al municipiului Porolissum și alții la fel, protectori ai breslelor, arendași ai pășunelor și salinelor, precum și ai oficiilor de vânzare ale produselor imperiale din Dacia.

(P. P. Panaitescu, **Introducere la istoria culturii românești**)

Biletul nr. 7

Se pune întrebarea, de ce romanii, în timpul crizei economice din veacul al III-lea, au sacrificat numai provincia Dacia, retrăgând autoritățile, pe orășenii bogăți și în parte, temporar și legiunile, pe când celelalte provincii din Europa ale Imperiului au mai rămas în starea lor dinainte, timp de mai multe secole? Dacia fusese ultima provincie cucerită de Imperiu în Europa și a fost prima părăsită pentru că organizarea

ei economică, bazată pe orașe și pe economia de schimb în cadrul Imperiului nu era deplin consolidată. Nu încapă îndoială că retragerea legiunilor și a reprezentanților stăpânirii centrale a fost precedată de o retragere a oamenilor de afaceri, a stăpânilor de sclavi, de mine de aur și a negustorilor. Plecarea celor bogați, odată cu ruina economică, a făcut ca provincia să nu mai aibă preț pentru Imperiu. Dacia a fost sacrificată pentru că valoarea ei nu mai însemna prea mult în organismul economic al Imperiului condus de o oligarhie orășenească.

Dispariția inscripțiilor pomenind de „binefaceri” acordate de bogătași pentru ridicarea templelor, băilor, pentru sprijinirea colegiilor de meseriași și a operelor de interes public, începând cu mijlocul secolului III, sunt semne sigure ale acestei retrageri, căreia i-a urmat aceea a oficialității. Istoricii n-au observat până acum prioritatea retragerii reprezentanților vieții economice față de aceea a autorităților de stat și au crezut că orășenii auți au urmat legiunile. Distincția între momentele celor două retrageri are o mare importanță; ea arată că părăsirea Daciei are la bază un fenomen economic și nu unul militar politic.

(P. P. Panaitescu, **Introducere la istoria culturii românești**)

Biletul nr. 8

Problema esențială pentru Grigore Ureche este neîndoielnic aceea de a-și scrie cronica în românește. În secolul XVII, româna se află față de slavonă în același raport în care s-au aflat față de latină romana rustica, adică italiana comună, în duecento, theodiscus sau germana populară cu începere din secolul VIII sau le roman, franceza populară, în secolul IX. A scrie în limba vulgară și nu în aceea cultă nu reprezintă pentru cronicar doar o inovație, cu imense consecințe de ordin practic [...], ci și o mare dificultate în sine.

A scrie cel dintâi în limba în care vorbesc de când lumea ai tăi și tu însuși înseamnă a trece un prag important. Trebuiau create o sintaxă și o topică specific scripturale, precum și reglat un vocabular care nu se poate rezuma la acela religios (singurul având, după Coresi, tradiție scrisă), pretinzând termeni administrativi, juridici, militari care nu sunt prezenți neapărat în vorbire, dar existau incipient în actele de cancelarie și în scrisorile oficiale.

În sfârșit, procedeele înseși cerute de stilul istoriografic nu au precedente românești la jumătatea secolului XVII. Așezînd alături portretul lui Hanibal din Titus Livius și acela al lui Ștefan cel Mare din Ureche, Pompiliu Constantinescu a atras atenția asupra împrumutării de către cronicar atât a „canoanelor retorice” clasice, cât și a unor elemente concrete de psihologie (vărsător de sânge nevinovat, neleneș, la războaie meșter).

(Nicolae Manolescu, **Istoria critică a literaturii române, I**)

Biletul nr. 9

Puternicul Dumnezeu, cinstite, iubite cetitoriule, să-ți dăruiască, după aceste cumplite vremi anilor noștri, cânduva și mai slobode veacuri, întru care, pe lângă alte trebi, să aibi vreme și cu cetitul cărților a face iscusită zăbavă, că nu ieste alta și mai frumoasă, și mai de folos în toată viața omului zăbavă decâtu cetitul cărților.

Cu cetitul cărților cunoaștem pe ziditoriul nostru, Dumnezeu, cu cetitul laudă îi facem pentru toate ale lui cătră noi bunătăți, cu cetitul pentru greșalele noastre milostiv îl aflăm. Din Scriptură înțelegem minunate și vecinice fapte puterii lui, facem fericită viața, agonisim nemuritoriu nume. Sângur Mântuitoriul nostru, Domnul și Dumnezeu Hristos, ne învață, zicându: adecă: „Cercați Scripturile”. Scriptura departe lucruri de ochii noștri ne învață cu, acele trecute vremi să pricepem cele viitoare. Citește cu sănătate această a noastră cu dragoste osteneală.

De toate fericii și daruri de la Dumnezeu voitriu, Miron Costin, care am fost logofăt mare în Moldova.

(Miron Costin, **Opere alese. Letopisețul Țării Moldovei. De neamul moldovenilor**)

Biletul nr. 10

Fost-au acestu Ștefan vodă om nu mare de stătu, mânios și de grabu vărsătoriu de sânge nevinovat; de multe ori la ospete omorâea fără județu. Amintrilea era om întreg la fire, neleneșu, și lucrul său îl știia a-l acoperi și unde nu gândii ai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meșter, unde era nevoie însuși să vâraea, ca văzându-l ai săi, să nu să îndărăptieaze și pentru aceia raru războiu de nu biruia. Și unde biruia alții, nu perdea nădejdea, că știindu-să căzut jos, să rădica deasupra biruitorilor. Mai apoi, după moartea lui și ficiorul său, Bogdan vodă, urma lui luasă, de lucruri vitejești, cum să tâmplă din pom bun, roadă bună iase.

Iară pre Ștefan vodă l-au îngropat țara cu multă jale și plângere în mănăstire în Putna, care era zidită de dânsul. Atâta jale era, de plângea toți ca după un părinte al său, că cunoștia toți că s-au scăpatu de mult bine și de multă aparatură. Ce după moartea lui, până astăzi îi zicu sveti Ștefan vodă, nu pentru sufletu, ce iaste în mâna lui Dumnezeu, că el încă au fostu om cu păcate, ci pentru lucrurile lui cele vitejești, carile niminea din domni, nici mai nainte, nici după aceia l-au ajunsu.

(Grigore Ureche, **Letopisețul Țării Moldovei**)

Biletul nr. 11

Înflorirea, cu totul remarcabilă, a scrierilor cu caracter istoriografic pe care o adăpostesc secolul al XVII-lea și primele decenii ale veacului următor, atât în Moldova, cât și în Țara Românească, nu a reprezentat nicidecum un fenomen conjunctural.

Nivelul, diversitatea, varietatea modalităților de abordare demonstrează că produsele literare ale acestei epoci de vârf sunt firești împliniri ale unor preocupări ce se definesc prin durată și constanță.

Secolul al XVI-lea în cultura românească este dominat – după părerea noastră – de un acut sentiment al istoriei (indiciu peremptoriu al instalării și încheșării conștiinței naționale), care îi animă, la fel de intens, pe oamenii politici, ca și pe cărturari. Întoarcerea către propriul trecut, consolidarea legăturilor cu înaintașii și punerea în valoare a tradițiilor naționale (toate semne ale perenității, ale unei permanențe conștientizate) sunt forme de manifestare ale ideii de apartenență a prezentului la un curs comun al istoriei. [...]

(Dan Horia Mazilu, **Marii cronicari ai secolului al XVII-lea**)

Biletul nr. 12

Dimitrie Cantemir este conștiința cea mai cuprinzătoare și mai adâncă din toată cultura și literatura noastră de până la jumătatea veacului al XVIII-lea. A fost comparat cu Lorenzo dei Medici, cu Leibniz și cu Voltaire. Spre el, spre opera lui, converg ca într-un summum toate liniile de forță ale spiritualității românești: acțiunea politică și militară, ca efort colectiv în vederea scuturării jugului otoman secular și pentru câștigarea autonomiei statale depline; istoria, ca argument în favoarea dreptului de a exista și de a se afirma al poporului nostru între celelalte popoare ale lumii; știința, ca semn și treaptă superioară a luminării minții, la începutul unui secol care avea să cultive rațiunea mai presus de orice; literatura, ca manifestare plenară a limbii naționale, în cel puțin o capodoperă, dăinuind peste

veacuri și uimind încă prin nebănuitele-i frumuseți de artă a cuvântului: **Istoria ieroglifică.**

Cu Dimitrie Cantemir, personalitatea cea mai puternică și scriitorul cel mai prolific și mai cuprinzător de largi orizonturi din întreaga noastră literatură veche, se încheie o epocă. Opera lui sintetizează, în mare, patru secole și mai bine de manifestare a culturii românești, deschizând totodată largi orizonturi perioadei următoare, aceea a secolului luminilor și a mișcării cunoscută sub numele de Școala ardeleană.

(Ion Rotaru, **Literatura română veche**)

Biletul nr. 13

Iluminismul este ieșirea omului din starea de minorat de care el însuși s-a făcut vinovat. Minoratul înseamnă neputința de a se servi de propriul său intelect fără a fi condus de altcineva. Acest minorat provine din vina noastră, dacă motivul său nu este o deficiență a intelectului, ci lipsa de hotărâre și curaj în a face uz de el fără conducerea altuia. Sapere aude! Să ai curaj în folosirea propriului tău intelect! este deci deviza iluminismului...

Căci iluminismul nu necesită altceva decât libertatea, și anume cea mai puțin dăunătoare din tot ce poate fi numit libertate: folosirea în mod public, în toate privințele, a rațiunii. Acum însă aud din toate părțile „Nu discutați!”. Ofițerul spune : „Nu discutați, ci exersați !”, Consilierul de finanțe : „Nu discutați, ci plătiți!”, Clericul : „Nu discutați, ci credeți!”. Doar un singur stăpân în lume spune: „Discutați cât puteți și despre orice, dar fiți ascultători!”. În aceste cazuri este vorba de o îngrădire a libertății. Dar ce fel de îngrădire poate împiedica iluminismul? Și care, dimpotrivă, îl poate face să înainteze? Eu răspund: folosirea publică a rațiunii trebuie să fie întotdeauna liberă; numai astfel se poate realiza luminarea oamenilor; folosirea privată a rațiunii poate fi însă îngrădită, fără să împiedice astfel prea mult progresul iluminismului.”

(Romul Munteanu, **Iluminismul, II**)

Biletul nr. 14

În zorile lumii moderne, „originea” se bucura de un prestigiu aproape magic. A avea o „origine” bine stabilită însemna, de fapt, a te prevala de o origine nobilă. „Suntem urmașii Romei! repetau cu mândrie intelectualii români din veacul al XVIII-lea și al XIX-lea. Conștiința descendenței latine era însoțită la ei de un fel de participare mistică la măreția Romei.[...]

La începutul veacului al XIX-lea, mirajul „originii nobile” stârnește în toată Europa centrală și de sud-est o adevărată pasiune pentru istoria națională, mai ales pentru fazele mai vechi ale acestei istorii. „Un popor fără istorie (adică: fără „documente istorice” sau fără istoriografie) e ca și cum n-ar fi!” Întâlnim această anxietate în toate istoriografiile naționale ale Europei Centrale și Orientale. O asemenea pasiune era, desigur, consecința deșteptării naționalităților în această parte a Europei și ea s-a transformat foarte curând într-un instrument de propagandă și de luptă politică. Dar dorința de a dovedi „originea nobilă” și „antichitatea” poporului său domina într-așa măsură sud-estul european încât, în afară de câteva excepții, toate istoriografiile respective s-au cantonat în istoria națională și au ajuns în cele din urmă la un provincialism cultural.

(Mircea Eliade, **Aspecte ale mitului**, cap.IX, Supraviețuiri și camuflaje ale miturilor, „Miturile lumii moderne”)

Biletul nr. 15

Pe când uitasem că suntem români și că avem și noi o limbă, pe când ne lipsea și cărți și tipografie; pe când toată lumea se aruncase în dasii ca babele în căței și motani, căci la școala publică se învăța numai grecește; când, în sfârșit, literatura română era la darea sufletului, câțiva boieri, ruginiți în românism, neputându-se deprinde cu frumoasele ziceri, ședeau triști și jăleau pierderea limbii. [...] Tot însă mai rămăsese o școală pre care acești buni bătrâni o priveau ca singur azilul prigonitei limbi, școală unde se învăța încă românește, aproape de Iași, în monastirea Socola.

Tatăl meu era unul din românii aceștia.

Într-o zi, viind de la școală, l-am găsit cu o mare carte dinainte.

- Cetești-mi, îmi zise, o viață d-a sfinților din cartea aceasta.

- Iartă-mă, părinte, eu nu pot ceti românește.

- Cum! apoi dar ce înveți tu?

- Elinește, am răspuns păunindu-mă.

- Poate să fie frumoase acele ce spui tu, zise tatăl meu, dar e rușine să nu știi limba ta! Mâne vei veni cu mine la Socola, unde este examen. Voi vorbi pentru tine cu dascălul, care e un om preînvățat. [...]

- Boieri și cucoane, zicea el, am avut cinste a arăta că limba noastră, pre care toți socot că o știu, dar nime nu o știe cumsecade, nu este fără gramatică, fără sintaxis și fără ortografie. [...]

Ce făceam eu în vremea aceasta? Eu rămăsesem încremenit, cu ochii holbați, cu gura căscată, căci nu înțelegeam nimic, eu care mă țineam că știu ceva! [...]

Am alergat la biblioteca tatălui meu, care era într-o ladă mare, purure deschisă, în coridor; și luând Istoria românilor de Petru Maior, ajutat de abecedarul urgisit, în puține ceasuri am învățat a ceti.

(Costache Negruzzi, **Amintiri de junețe, Cum am învățat românește**)

Biletul nr. 16

Când am început a înțelege cele ce se petrec în lume, intrase de curând în cursul timpului un secol nou, secolul al XIX-lea, secol mare și luminos între toate, merit a schimba fața lucrurilor pe pământ, de la apus la răsărit; secol care a adus cu dânsul o civilizațiune cu totul și cu totul nouă, nebănuită și nevisată de timpii anteriori; civilizațiune ieșită din descoperirile științifice datorite geniului omenesc, care a dat râurilor, mărilor și oceanelor vapoarele, a înzestrat continentele cu drumuri-de-fier, a luminat pământul cu gaz și cu scânteia electrică, ne-a dăruit telegrafia, telefonía și fotografia; prin mecanică și prin chimie a transformat toate artele și măiestriile, a însutit și înmiit producțiunea și a rădicat pe om din robie și din apăsare la egalitate și libertate; a văzut renăscând ca din cenușe state nouă ca Grecia, ca Belgia, România, Serbia și Bulgaria.[...]

Pe la anul 1821 tunul încetase d-a răsuna în Europa; el își produsese efectul: deșteptase naționalitățile, una câte una, din amorțeala în care erau căzute de secolii, și România scăpa din ghearele fanarioților. [...] Boierii începuse a se zice români, a vorbi și a scrie românește [...].

Școli românești de învățământ secundar se deschisese în „Sfântu Sava” și în „Trisfetitele”, și mai mulți tineri erau trimiși să studieze în Franța, în Germania și în Italia, destinați ca, la întoarcerea lor în țară, să predea științele înalte: filozofia, dreptul, matematicile, științele naturale și fizice în limba română.

(Ion Ghica, **Scrisori către Vasile Alecsandri**)

Biletul nr. 17

„În 1806, am întâlnit încă multe femei purtând îmbrăcăminte orientală, trăind în case fără mobile și cu bărbați geloși nevoie mare. Însă revoluția care s-a petrecut

atunci la Iași, apoi la București și în provincie, a fost pe cât de rapidă pe tot atât de completă: după un an, toate femeile din Moldova și din Țara Românească au luat portul european. De pretutindeni, au sosit, în cele două capitale, negustori de mode, croitorese... de la Viena și de la Paris...

Curând s-a văzut și mobilă, ceva mai veche, adusă de la Viena cu mare cheltuială. Trăsurile care, mai înainte, arătau ca niște birje vechi din Viena, au fost înlocuite cu trăsuri și calești elegante. Casele s-au umplut de servitori străini, de bucătari francezi și, prin saloane și iatacuri, nu s-a mai vorbit decât franțuzește. [...] Câțiva tineri au început să poarte frac; însă bătrânii și bărbații cu slujbe și-au purtat mai departe barba și anteriorul lung până la glezne.

[...] Moda apuseană accentuează, la aceste doamne, gustul pentru lux mai mult decât la bărbații lor. [...] La bărbați, schimbarea este într-adevăr mai înceată. Și, mai ales, li se întâmplă să se întorcă la ce fusese altădată. [...] Femeile însă, de multă vreme, se îmbracă toate europenește... Se știe bine că femeile sunt întotdeauna primele care pășesc pe calea civilizației..."

(Neagu Djuvara, **Între Orient și Occident**, capitolul Boierii)

Biletul nr. 18

În istorie, nu există miracole, ci, din când în când, întâmplări minunate; există, câteodată, în viața popoarelor clipe privilegiate când, într-o singură generație, destinul adună mai multe schimbări decât în câteva veacuri de toropeală.

Așa s-a întâmplat la noi, cu bărbații născuți, să spunem, între 1800 și 1830, și pe care-i putem numi „generația de la 1848”. Erau doar o mână de oameni, însă luptau ca mânați de o credință nețărmurită în destinele țării lor. Au zvrilit ca pe niște vechituri, obiceiurile, instituțiile, până și vocabularul, impuse de o putere străină. Au sorbit cu nesaț din izvoarele culturii apusene; au adoptat instituții noi, au înnoit limba, au creat pe de-a-ntregul o literatură de valoare universală, au început în liniște, un proces democratic, într-un ritm nemaicunoscut de vreo altă țară din Europa; au fixat, pentru generații, cu îndrăzneală și realism, marile obiective politice ale neamului și au determinat Europa să țină seama de ele. Ei au făcut toate acestea. Au făcut chiar mai mult: au făurit România.

(Neagu Djuvara, **Între Orient și Occident. Țările române la începutul epocii moderne**)

Biletul nr. 19

Primul merit cultural esențial al pașoptiștilor este conștiința imensului gol istoric pe care sunt chemați să-l elimine. Ideea obsedantă, exprimată adesea cu accente mesianice, este a „începutului” absolut și în toate domeniile. „Românii au trebuința astăzi să se întemeieze” afirma, în spirit și stil de „manifest”, N. Bălcescu (1845). „Luminează-te și vei fi!” reprezintă aceeași lozincă a începutului în toate direcțiile. O autogeneză prin cultură a ființei naționale. Și, tot în acest sens, al „începutului” cu orice preț, total radical și fără inhibiții, trebuie citit și îndemnul lui Heliade-Rădulescu: „Scrieți, băieți, numai scrieți” [...]

Este evident că pașoptiștii nu dispuneau decât de o singură metodă imediată și practică de recuperare a întârzierii culturale. De a „umple” golul istoric și de a începe construirea unei culturi române „moderne” încă inexistentă: „sincronizarea” rapidă și pe scara cea mai largă. În primul rând, prin imitații, adaptări, compilații, traduceri. Până în 1848, dată simbolică, se constată o adevărată invazie de traduceri în toate domeniile.... Acum se pun și bazele primelor „biblioteci” de traduceri din literatura universală. Heliade-Rădulescu lansează încă din 1829 un astfel de proiect: „Din

biblioteca românească”. Are în vedere și o „Colecție de autori clasici” (1836). Reia – după un proiect francez contemporan, al lui A. Aimé Martin (Plan d’une bibliothèque universelle, 1837) – un vast și practic irealizabil catalog românesc al unei „Biblioteci universale” (1846). Ideea plutea în aer. Obseda și pe alții. Aceasta voință și utopie a totalității, inspirată de obsesia și pasiunea „începutului” absolut, reprezintă un enorm salt calitativ. O frenetică deschidere, urmată de o integrare și asumare, fără precedent la noi, a culturii universale. Pentru conștiința spirituală românească reprezintă o inițiativă și o experiență unică, de mari proporții. O adevărată „premieră absolută”.

(Adrian Marino, **Actualitatea ideologiei pasoptiste**)

Biletul nr. 20

Una dintre caracteristicile cele mai pregnante ale generației pașoptiste de cărturari și scriitori a fost angajarea lor pe multiple și variate planuri, în tot ceea ce a reprezentat fenomen și eveniment crucial în destinul poporului lor.

De la politică (mai întâi ca purtători de idei noi, apoi ca participanți la revoluție și la lupta pentru unire, în sfârșit ca demnitari ai statului român modern: Kogălniceanu – prim-ministru, Alecsandri și Ghica – ambasadori, ca să dăm numai exemplele cele mai cunoscute) și, am zice astăzi, „management cultural” (conducători de ziare și de reviste, proprietari de tipografii și edituri, membri ai Societății Filarmonice care va pregăti primii actori profesioniști și ai altor asociații culturale, până la Astra transilvană sau Societatea Academică, viitoarea Academie Română), până la creația literară și artistică propriu-zisă (Asachi, de pildă, se pricepea la artele plastice și a conceput câteva gravuri de succes în epocă).

Făcând „multe și de toate”, în sensul bun al cuvântului, pentru că nu și-au risipit niciodată energiile în van, nu au produs decât rareori capodopere (unele dintre scrierile lor rămân, totuși, puncte de referință în istoria literară: **Zburătorul** lui Heliade Rădulescu, **Alexandru Lăpușeanul** al lui Negruzzi [...], **Pastelurile** lui Alecsandri, printre alte exemple posibile), dar au inițiat în toate genurile (liric, epic și dramatic) direcții pe care le vor continua, cu mai multe împliniri, urmașii lor din ultimele decenii ale veacului al XIX-lea și din cel următor.

(Georgeta Antonescu, **Literatura română în epoca pașoptistă**, în *Limba și literatura română*)

Biletul nr. 21

În **Introducția la Dacia literară**, Kogălniceanu așterne pe hârtie programul și manifestul romantismului românesc. El este sincron cu acela din Rusia, Spania, Portugalia și din alte țări, având același aspect, vădit, din capul locului, în pledoaria autorului pentru natura, folclorul, obiceiurile, istoria (cu exact un deceniu mai devreme și Heliade Rădulescu o recomanda ca izvor) și limba națională (înțelegând explicit că e vorba de românii din toate provinciile Daciei). Cine nu știe pe de rost aceste cuvinte?

„Istoria noastră are destule fapte eroice, frumoasele noastre țări sunt destul de mari, obiceiurile noastre sunt destul de pitorești și poetice ca să putem găsi și la noi subiecturi de scris fără să avem pentru aceasta trebuință să ne împrumutăm de la alte nații”.

Prima generație romantică nu se va abate cu o iotă de la acest program ideologic și în primul rând Kogălniceanu însuși, dând exemplul cuvenit în **Un nou chip de a face curte**, unde culege o orație de nuntă țărănească și prezintă cu simpatie ceremoniile respectivului eveniment.

Formula lăuntrică a romantismului nostru literar rămâne aceeași cel puțin până la Eminescu, unde ea se modifică în chip semnificativ, deși nu până la nerecunoaștere,

sub presiunea atât a minții geniale a poetului, cât și a noului context socio-cultural, tot mai victorian, al cărui lider de opinie devine Titu Maiorescu.

(Nicolae Manolescu, **Istoria critică a literaturii române**)

Biletul nr. 22

Iubite amice,

Grei, dar plăcuți ani am petrecut noi împreună; mult am luptat noi, tinerii de pe atunci, cu prejudețele și cu obiceiurile cele rele, mult am apropiat noi clasele între dânsese; multe idei greșite de ale bătrânilor și de ale boierilor am spulberat și multe idei moderne am împlântat în spirite; multă rugină am curățit de pe mulți. Am făcut-o, respectând credințele fiecăruia, cinstind perii cei albi, lăudând și admirând fapta bună, ori de unde venea, și venerând pe acei cari iubeau țara și dreptatea.

Lucram și luptam nu împins de setea de posturi bine plătite sau de dorința de ranguri pe scara arhontologiei, dar numai de dorința de a dezvolta în spirite și în inimi sentimentul binelui, al frumosului și iubirea de țară. În bani eram plătiți cum da Dumnezeu; eu, pentru două lecții pe zi, adică 24 de ceasuri, de catedră pe săptămână, primeam 300 de lei vechi, 8 galbeni, ceva ca un franc pe lecțiune; dar eram bine răsplătit prin satisfacțiunea ce simțeam văzând pe toată ziua cum se lărgea cercul ideilor celor bune. Lucram fiecare cu cuvântul și cu condeiul, după puterile mijloacelor noastre, la dezvoltarea naționalității române. Și știi că lucru nu era lesne într-un timp pe când chiar cea mai mică aluziune era pedepsită cu închisoare și cu exil.[...] Eram susținuți în societate, în propaganda ce făceam în favorul ideilor liberale de Elena Negri, sora lui Costache Negri, de amica sa, frumoasa și grațioasa Emilia Reymon, de fiicele doamnei Măria Rosnovanu, Catinca și Zoe Sturdza. Ideile egalitare și democratice începuse[ră] a se introduce chiar în saloanele elegante și aristocratice ale plăcutei și spirituoasei contese Elena Sturdza.

Cu câtă părere de rău am părăsit Iașul și m-am despărțit de voi, bunii mei amici; o datorie de familie sacră și dureroasă mă chema la București: tatăl meu căzuse greu bolnav.

(Ion Ghica, **Scrisori către Vasile Alecsandri**)

Biletul nr. 23

Alecsandri a contribuit în largă măsură la modernizarea vieții noastre publice, politice și culturale prin creația lui dinamică, prin prestigiul său personal, prin funcțiile oficiale pe care le-a îndeplinit, ca ministru, ca membru al Academiei mai târziu, prin sprijinul decisiv dat contactelor noastre cu Occidentul romanic, în special.

Azi aproape s-a uitat amănuntul publicării de către poet a unei „Gramatici românești” la Paris, în 1863 prin care, cu multe texte paralele în cele două limbi, ilustrând normele acestei limbi, Alecsandri a contribuit în foarte mare măsură la înnoirea resurselor expresive ale românei literare prin contactul strâns cu civilizația, literatura și limba franceză și cu cea italiană, deopotrivă; lucru fundamental, scrisul lui filtrat, a asimilat și înnobilit mii de neologisme indispensabile modernizării și chiar reromanizării limbii noastre.

Ceea ce primeam acum un secol venea din tezaurul comun, imens, al romanității, din câștigurile culturii romanice occidentale, care a regenerat toată cultura europeană, în toate limbile.

(Gh. Bulgăr, **Vasile Alecsandri, în Limbaj și artă literară în opera scriitorilor români**)

Biletul nr. 24

Alăturarea acestor două caractere deosebite, care dovedește atât de mult înrăurirea Europei asupra unei părți dintre români, partea bogată și privilegiată, și

lupta neconținută între ideile vechi și nouă nu era nicidecum tipărită pe fața capitalei noastre cu vro câțiva ani mai în urmă. Atunci ea purta o fizionomie mai mult orientală; însă de când spiritele au început a să dezvăli la razele civilizației, o mare prefacere s-au ivit în toate, o schimbare rapidă s-au săvârșit atât în gusturile cât și în obiceiurile acelei mici părți a societății românești de care am pomenit.

Hainele lungi și largi au dat rând straielor mai strâmte a Europei; șlicul s-au închinat dinaintea pălăriei; ciubotele roșii și galbine au dat pasul încălțămintelor de vax; divanurile late s-au cioplit în forme de canapele elegante, și în urmarea tuturilor acestor noutăți și a mai multor alte ce s-au introdus cu moda, casele au trebuit negreșit să primească o formă străină și potrivită cu natura ideilor de astăzi. Ele au început a să supune regulilor proporției, a să împodobi cu coloane, cu ferestre largi și luminoase, cu balcoane desfățate [...]; au început, într-un cuvânt, a să rădica pe planuri elegante și plăcute ochilor.

Aceste zidiri nouă formează partea evropienească a orașului. Cât pentru cea orientală, ea este reprezentată prin o mulțime de hardughii vechi, nalte, strâmbe, mucedu, cu părății afumați și crăpați, cu ferestrele mici și chioare, cu streșinile putrede și ascuțite, cu scările întunecate, cu odăile oficoase, cu ogrăzile mari și pustii, cu grădinile pline de buruiene sălbatice și cu ziduri groase pimpregiur.

(Vasile Alecsandri, **Iași în 1844**)

Biletul nr. 25

Domnilor!

Dați-mi voie a vă espune aici un rapide tablou de provinciile Dunărei locuite de români. Ca fiu al României, mă propun să vă slujesc de călăuz în primblarea ce voiți a face prin acele țarmuri depărtate și așa puțin cunoscute încă de Evropa occidentală.

Să trecem în grabă Ghermania, Galiția și Bucovina (provinție mănoasă pe care Austria au despărțit-o de Moldova în 1775 și au încorporat-o Imperiului) și să agiungem în acele locuri cărora locuitorii lor dau numele de România, și pe care străinii le cheamă **Provinții Danubiene**. Acum pășim Molnița, pârâu ce slujește de hotar între Bucovina și Moldova, și iată-ne în sfârșit pe acest colț de pământ atât de necunoscut, încât mulți diplomați și mulți vestiți învățați l-au confundat când cu pământul Turchiei, când cu pământul Rosiei. Iată-ne într-o țară cu totul nouă, dar unde vom avea plăcere a găsi o mulțime de cunoștinți făcute de noi în cărțile Istoriei Romane. [...]

Evropa pare că nu vrea nici măcar să ție socoteală de tot sângele vărsat în apărarea ei! Ce-i pasă Europei de această țară slăbită prin atâte războaie și de atâte nenorociri! Ce-i pasă de naționalitatea acelu popor român care vroiește astăzi să se rădices din căderea sa, pentru ca să-și ieie din nou postul ce Dumnezeu însuși i-au încredințat! Acest popor, această țară, merită oare de a trage luare-aminte a Occidentului?

Veniți cu mine, domnilor, ca să cercetăm împreună adevărul la izvorul său, și sunt încredințat că în sfârșit veți zice: Bună țară! bun popor!

(Vasile Alecsandri, **Români și poezia lor**)

Biletul nr. 26

Ghergani, ghenarie 1881

Iubite amice,

Îți aduci aminte de întâia noastră întâlnire, sunt acum vreo 45 de ani, la Paris, cam pe la anul 1835? Cinci sau șase români munteni din Valahia, cum se zicea pe-atunci, locuiam în rue St. Hyacinthe cu Niculae Cantacuzino Pașcanu și cu Iancu Filipescu Vulpache. Voi, alți atâția români moldoveni, între cari și fostul domn Alecu Cuza locuiți cu un profesor anume Furnarache în rue Nôtre-Dame des Champs.

Într-o duminică, micile noastre cârduri se întâlniră pe Quai Voltaire, și noi și voi mergeam tot spre Champs Elysées. Mentorii noștri se opriră un minut la vorbă. Nu știu cum, nici în ce fel, dar ne-am pomenit deodată amestecați și braț la braț un muntean c-un moldovean; vorbeam fiecare limbajul provinciei noastre și ne înțelegeam, parc-am fi vorbit aceeași limbă. Ce revelațiune! Dintr-acel moment nu am mai fost nici munteni, nici moldoveni. Eram toți români! [..]

Câte lucruri s-au petrecut de atunci pe lume și mai ales într-acest colțișor de pământ, care poartă astăzi numele de România, pe care pe atunci nimeni nu-l cunoștea în străinătate nici de nume măcar! Puteam să strigăm cât ne-ar fi luat gura că suntem români, strănepoți de-ai lui Traian, că nimeni nu ne credea, nu ne asculta, nu ne înțelegea; surda le ziceam că noi eram valahi și că voi erați moldoveni; ni se răspundea: „Va să zică sunteți muscali? Sunteți turci?” și prin urmare hotărau că eram greci, de vreme ce eram schismatici și ne închinam la răsărit.

(Ion Ghica, **Scrisori către Vasile Alecsandri**)

Biletul nr. 27

Și precum sacrele principii de drepturile și îndatoririle omului în societate zăceau sub pâcla ignoranței, asemenea și limba, și literatura, și artele frumoase se resâmșteau de influența pâclei. Barbaria turcească, corumperea grecească și dese ocupări rusești lăsară urme deplorabile în moravurile și în spiritul societății, și caracterul ei român dispăruse precum dispărea pământul sub zăpada iernei. Soarele României era palid și fără căldură națională! Limba, păstrată cu sfințenie de străbunii noștri și de popor, devine un tutti frutti, împestrat cu vorbe grecești, turcești, rusești și franceze. [..]

Un adevărat român rătăcit în societate pe atunci rămânea cu gura căscată și se putea crede transportat într-o lume cu totul străină sau mai bine în turnul din Babel. Ce putea fi dar literatura unui asemenea timp? [..]

În curând Moldova fu inundată de satire, cântece amoroase și elegii, în care dumnezeii mitologici și mai cu seamă Afrodita ocupau locul cel mai important, precum în poeziile franceze de la aceeași epocă. [..]

Satirele erau foarte gustate, căci ele corespundeau cu natura spiritului răsător al românilor; dar, mai presus de toate, cântecul de lume erau bine primite, fiind cântate de lăutari la mese, nunți, petreceri prin grădini și vii.”

(Vasile Alecsandri, **Constantin Negruzzi**)

Biletul nr. 28

ACTUL I, Scena 3

Chirița, Guliță, Șarl, Safta, Ion. (Ion vine alergând dintre culisele din dreapta. Ceilalți ies din casă și se cobor în cerdac.)

GULIȚĂ: Cine mă cheamă?... Nineaca!

SAFTA: Ce este?... Ce este?

ȘARL: Qui diable?... Ah, madame!...*

ION: Aud, cucoană... Iaca ia...

CHIRIȚA: Da' veniți azi de ma coborâți de pe cal... Ce, Doamne iartă- mă!... ați adormit cu toții?

(Ion se pune dinaintea calului și-l apucă de zăbale ca să-l ție. Ceilalți se adună împrejurul Chiriței.)

GULIȚĂ: Ba nu, nineacă... dar învățam Telemac* cu monsiu dascalu.

[..]

CHIRIȚA: *Quel bonheur! Gugulea nineacăi!... Auzi ce spune monsieur Șarla?... Zâce că ai să vorbești franțuzăște ca apa... N'est-ce pas, monsieur Charles, qu'il parlera comme l'eau?*

ȘARL: *Comme?... Ah, oui, oui... vous dites comme ça en moldave... Oui... oui.*

CHIRIȚA: *Da' ian să-i fac eu un examen... Guliță, spune nineacăi, cum să cheamă franțuzăște furculiță?*

GULIȚĂ: *Furculision.*

CHIRIȚA: *Frumos... Dar friptură?*

GULIȚĂ: *Fripturision.*

CHIRIȚA: *Prea frumos... Dar învârtita?*

GULIȚĂ: *Invertision.*

CHIRIȚA: *Bravo... Guliță!... Bravo, Guguliță!... (Îl sărută.)*

ȘARL (în parte, furios): *Gogomanition, va!... „*

(Vasile Alecsandri, **Chirița în provincie**)

**Qui diable?... Ah madame! (fr.) – Cine dracu?... Ah, doamnă!*

**Telemac, Întâmplările lui Telemac, fiul lui Ulise – poem epic în proză al scriitorului francez Fénelon*

Biletul nr. 29

„Dacia”, afară de compunerile originale a redacției și a conlucrătorilor săi, va primi în coloanele sale cele mai bune scrieri originale ce va găsi în deosebitele jurnaluri românești. Așadar foaia noastră va fi un repertoriu general al literaturii românești, în carele, ca într-o oglindă, se vor vedea scriitorii moldoveni, munteni, ardeleni, bănățeni, bucovineni. Fieștecare cu ideile sale, cu limba sa, cu chipul său.[...]

Critica noastră va fi nepărtinitoare. Vom critica cartea, iar nu persoana. Vrăjmași a arbitrarului, nu vom fi arbitrari în judecățile noastre. Iubitori a păcii, nu vom primi nici în foaia noastră discuții ce ar pute să se schimbe în vrajbe. [...]

Dorul imitației s-a făcut la noi o manie primejdioasă, pentru că omoară în noi duhul național. Această manie este mai ales covârșitoare în literatură. Mai în toate zilele ies de sub teasc cărți în limba românească. Dar ce folos! Că sunt numai traducții din alte limbi și încă și acele de ar fi bune. Traducțiile însă nu fac o literatură.

Noi vom prigoni cât vom pute această manie ucigătoare a gustului original, însușirea cea mai prețioasă a unei literaturi. Istoria noastră are destule fapte eroice, frumoasele noastre țări sunt destul de mari, obiceiurile noastre sunt destul de pitorești și poetice, pentru ca să putem găsi și la noi subiecturi de scris, fără să avem pentru acesta trebuință să ne împrumutăm de la alte nații. Foaia noastră va primi cât se poate mai rar traduceri din alte limbi; compunerii originale îi vor umple mai toate coloanele.

(Mihail Kogălniceanu, **Introducere** la *Dacia literară*)

Biletul nr. 30

Dacă generațiile dintre 1780-1830 se străduiau să proclame originea latină și să susțină în contra grecismului **necesitatea** unei culturi naționale, pașoptiștii demonstrează **valoarea** acestei culturi prin istorie, folclor și filologie și **indică drumul de urmat** pentru a o duce la înflorire.

În forma cea mai explicită, programul lor e definit în revista **Dacia literară**, apărută la 1840, sub impulsul lui Mihail Kogălniceanu. Articolul introductiv vâdește grija continuității. Activitatea cititorilor presei românești: *Heliade și Asachi*, e omagiată

cu căldură, sarcina trasată fiind de a îmbunătăți și aprofunda ceea ce ei au început în condiții grele, nu de a le renega opera sau a le răsturna principiile. „Urmând unui drum bătut de dâșii – afirmă editorul –, folosindu-ne de cercetările și ispita lor, vom ave mai puține greutate și mai mari înlesniri în lucrările noastre”.

Constatând invazia de traduceri care difuza la noi fără niciun fel de discernământ maculatură a tot felul de literați obscuri și de efemere glorii ale pieții literare occidentale, Kogălniceanu arăta în continuare că „dorul imitației s-a făcut la noi o manie primejdioasă”. El aprecia cu dreptate că „traducerile nu fac o literatură” și chema atenția scriitorilor spre realitățile naționale: „Istoria noastră are destule fapte eroice, frumoasele noastre țări sunt destul de pitorești și poetice pentru ca să putem găsi și la noi subiecturi de scris, fără să avem pentru aceasta trebuință să ne împrumutăm de la alte națiuni”.

(Paul Cornea, **De la Alexandrescu la Eminescu**)

Biletul nr. 31

Presa periodică, care în țările libere, se numește o a patra putere în stat și care pretutindene, până și în părțile pământului cele mai despotice ocârmuite, a agiuns a fi o necesitate și pentru guvernare și pentru popoare; căriia și unele și altele îi fac complimente și-i solicitază aplauzele, această presă la români, este o inovație a căriia origină datează de-abia de ieri. Nu sunt cincizeci de ani de când în Principate nu străbătea poate cinci jurnaluri franceze și două germane; și aceste încă de-abia se cetea în casele a câțiva boieri și cu deosebire în cabinetul domnilor, carii erau îndatoriți de către Poarta Otomană de a aduna știri din toate părțile Europei și de a le împărtăși la Constantinopol.

Nu sunt treizeci de ani când românii n-aveau încă o singură foaie periodică în limba lor. În anul 1817, d. Racocea, translator românesc în Lemberg, publică, în adevăr, prospectul unui jurnal ce era să iasă pentru întâiași dată românește; însă planul său nu se putu aduce la împlinire. La 1822, dl. Z. Carcalechi, decanul jurnaliștilor români de astăzi, cercă pantru a doua oară, în Buda, o asemenea întreprindere, dar aceasta era mai mult o revistă literară și care curând și căzu. În 1828, C. Rosetti din Valahia publică în Saxonia câteva numere a unui jurnal politic românesc numit Fama Liptcâi; în sfârșit, Eliad, la 1827, ceruse asemenea voie de a publica o foaie românească în București, dar și ocârmuirea de atunci nu-i încuviință cererea. Și așa ceilalți puțini bărbați ce pe atunci ar fi putut coopera la introducerea presei periodice între români pierdură mai sperarea de a-și realiza planul.

(Mihail Kogălniceanu, **Jurnalismul românesc în 1855**)

Biletul nr. 32

Dacă observăm bine, cu toată atenția, moravurile, instituțiile, felul de a reacționa al poporului nostru, vom ajunge ușor la concluzia că psihologia sa intră în acest fel de comportare echidistantă între voluntarismul activist al Apusului și pasivitatea fatalistă a Orientului.

Așezați geograficește și sufletește între influențe care ne vin dintr-o parte și din alta, sufletul nostru și-a alcătuit un echilibru din caractere luate și dintr-o parte, și din alta. Aceste influențe duble n-au rămas însă între ele în conflict, în dualism. În sufletul nostru ele s-au topit formând o sinteză nouă, un echilibru. Echilibrul nostru sufletelesc se cheamă adaptabilitate. Prin el ne deosebim de toată lumea Orientului, dar și de cea a Apusului. Există în caracterul nostru excese de lene, de plictiseală, de îndurerare, de răbdare excesivă, care ne împiedică de a fi occidentali.

Pe de altă parte, găsim în noi inițiativă, o anumită hărnicie în a pricepe imediat mecanismul unei noutăți, o agerime în a nu fi dezorientați și nici intimidați în fața

neprevăzutului, care ne îndepărtează cu mult de apatia indolentă a Orientului. N-am avut timpul să construim noutăți, dar am avut meritul de a pricepe și asimila imediat ce au făcut bun alții. Această adaptabilitate am perfecționat-o făcând din ea arma noastră de luptă în existență.

(Mihai Ralea, **Fenomenul românesc**)

Biletul nr. 33

Adeseori, posteritatea este ingrată, iar formatorii de opinie, când nu sunt rătăciți, par telegħidați. Desigur, receptarea operelor culturale, în general, și a celor de artă, în special, cunoaște o permanentă dinamică. Traectoria este una ondulatorie, cu suișuri și coborășuri. Dar, valorile artistice și culturale se află în raport cu destinatarii lor într-o relație complexă. O operă este asemeni unei ecuații ale cărei rezultate apar din jocul între o constantă și o variabilă. Constanta este opera, variabila este destinatarul, contemplatorul, receptorul, o realitate practic infinită în succesiunea generațiilor omenești. De aici rezultă, pe de o parte, convergența esențială a tuturor asumărilor, dar și variabilitatea lor fără de sfârșit.

În numele acestei invariante, ni se pare că abandonarea în uitare a lui Alecu Russo este nedreaptă pentru el și păgubitoare pentru noi. Pentru că, în cazul său, noi credem că ne aflăm în fața uneia din cele mai înaintate și fine conștiințe de care sunt legate începuturile moderne ale literaturii române.

Deși integrabil perfect în coordonatele tipologice ale generației pașoptiste (profundă conștiință civică, elevație a idealurilor, generozitate a dăruirii și a faptei, sentiment al preursirii întru emanciparea neamului și al vitregiei istorice cu handicapurile ei), scriitorul își particularizează existența și opera, dezvoltând posterității o figură de excepție.

Mai întâi, sub raport biografic, viața pare a-i fi hărăzită mai tuturor neprielniciilor. La 12 ani rămâne orfan de mamă. În același an, tatăl îl trimite la studii în Elveția, impunându-i o nouă despărțire. Se produce, astfel, nu doar o dublă ruptură (de mama intrată în neființă și de paradisul copilăriei pulverizat prin deșrădăcinare), ci și o previzibilă suprapunere. Maica dispărută se topește în făptura țării, iar înstrăinarea de melegul natal devine suferință de orfelin.

(Alexandru Melian, **Polemici implicite**)

Biletul nr. 34

Spirit mai mult empiric decât speculativ, Maiorescu trase imediat concluziile practice ale poziției lui estetice: arta își are scopul în sine, adică în emoția estetică, și nu în altceva; arta este pentru artă. Și cum piesele lui Caragiale erau acuzate de imoralitate, greutatea apărării trebuia să cadă în această direcție, adică asupra raporturilor dintre artă și morală. Are arta vreo misiune morală? Se întreabă el. „Da, arta a avut totdeauna misiune morală și orice adevărată operă artistică o îndeplinește.” Rămâne însă de văzut în ce constă moralitatea artei... Morala rezidă în însăși esența artei; din moment ce egoismul este principiul oricărui rău și natura emoției estetice e de a ne ridica prin uitare de sine deasupra lui în lumea ficțiunii ideale, măcar pentru o clipă, atât cât ține emoția estetică, urmează de la sine că arta este morală prin însăși definiție.

Pusă astfel, și nici nu poate fi altminteri, concluzia e că arta nu are alte scopuri morale decât cel ce e însăși esența ei, a înălțării impersonale, a dezrobirii omului din cătușele egoismului; arta nu poate avea alte intenții ce-l împlântă pe om în contingent, intenții politice sau moralizatoare. [...] Maiorescu rămâne, așadar, egal cu sine însuși,

teoreticianul unei arte dezinteresate, lipsită de orice tendință practică, adversarul literaturii de caracter politic, moral și chiar patriotic.

(E. Lovinescu, **Titu Maiorescu**)

Biletul nr. 35

Este dar, iubite coleg, îndoită mulțumirea cu care viu să te felicit pentru introducerea criteriului latin în cercetarea poeziei populare și pentru vioiciunea stilului cu care știi să ne împărtășești convingerea d-tale. În această parte a discursului ne putem uni nu numai d-ta cu cel ce are plăcerea de a-ți răspunde în acest moment, dar probabil toți colegii noștri din Academie. Căci ne aflăm pe un tărâm unde cercetările se apropie de oarecare exactitate științifică și pot conduce la câteva dovezi convingătoare.

Lucrul se schimbă când trecem la aprecierile curat literare, unde dovezile exacte nu sunt cu puțință, unde judecata se întemeiază adeseori pe elemente prea subiective și unde e totdeauna greu (iar la noi - cu lipsa unei tradiții literare statornicite - mai greu decât aiurea) să găsim premisele înțelegerii comune. Aici nu ne rămâne adeseori decât datoria de a ne spune părerea cu toată sinceritatea și de a o susține cu argumentele ce ne par mai accesibile spiritelor nepărtinitoare.

Astfel, nu pot lăsa să treacă fără împotrivire imputarea adusă culegerii de poezii populare a lui Vasile Alecsandri. D-ta zici: „Alecsandri a fost un rău culegător de poezii populare și mai cu seamă s-a înșelat fundamental când a crezut că poate introduce unele dulcegării sentimentale în viața versificată a poporului nostru.

(Titu Maiorescu, **În chestia poeziei populare**. Răspuns la discursul de recepțiune al d-lui Duiliu Zamfirescu, rostit la Academia Română, la 16 mai 1909)

Biletul nr. 36

Direcția cea nouă — ni se zice — nu putea să se introducă în conlucrare pașnică pe lângă cea veche? Trebuia oare o critică așa de neîmpăcată în contra celor mai multe forme și autorități de astăzi? Admițând chiar că transilvănenii scriu rău, că Bărnăuțiu nu e om de știință, că Șincai nu e istoric, că Societatea Academică Română e stearpă, că cele mai multe ziare și poezii nici nu merită acest nume; de ce să fie totuși așa de amar combătute? Tot sunt creațiuni de cultură, forme fie și goale pentru primirea cuprinsului viitor, tot sunt ceva, sunt un semn de viață și sunt mai bine decât nimic.

La aceasta răspundem:

Puterile unui popor, fie morale, fie materiale, au în orice moment dat o cantitate mărginită. Averele naționale a românilor are astăzi o cifră fixă, energia lor intelectuală se află asemenea într-o câțime fixată. Nu te poți juca nepedepsit cu această sumă a puterilor, cu capitalul întreprinderii de cultură într-un popor. Timpul, averea, tăria morală și agerimea intelectuală ce le întrebuițezi pentru o lucrare de prisos, necum pentru o lucrare greșită, sunt în veci pierdute pentru lucrarea cea trebuincioasă și cea adevărată. Amândouă nu pot merge lângăolaltă, tocmai fiindcă izvorul puterilor unei națiuni nu este nesecat, ci este din fire mărginit. Dacă dar îți lipsesc o mie de școlari silitori și modești, de industriași și meseriași naționali, de poeți și prozatori mai buni, de oameni de știință adevărați, cauza este că mărginitele puteri de care dispune poporul tău pentru aceasta sunt consumate [...] de funcționari netrebniți, de academici [...], secretari, membri onorifici, asociați în cultură, jurnaliști, ateneiști, conservatoriști, poetaștri, spânzurători de pânze la „expoziția artiștilor în viață“, și celelalte, și celelalte.

Ai un singur bloc de marmură: dacă îl întrebuințezi pentru o figură caricată, de unde să mai poți sculpta o Minervă?

(Titu Maiorescu, **O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867**. Prefața autorului la ediția de la 1874)

Biletul nr. 37

În aparență, după statistica formelor din afară, românii posed astăzi aproape întreaga civilizație occidentală. Avem politică și știință, avem jurnale și academii, avem școli și literatură, avem muzee, conservatorii, avem chiar o constituție.

Dar în realitate, toate acestea sunt producțiuni moarte, pretenții fără fundament, stafii fără trup, iluzii fără adevăr, și astfel cultura claselor mai înalte ale românilor este nulă și fără valoare, și abisul care ne desparte de poporul de jos devine din ce în ce mai adânc.[...]

Forma fără fond nu numai că nu aduce nici un folos, dar este de-a dreptul stricătioasă, fiindcă nimicește un mijloc puternic de cultură. Și prin urmare vom zice: este mai bine să nu facem o școală deloc decât să facem o școală rea, mai bine să nu facem o pinacotecă* deloc decât să o facem lipsită de arta frumoasă; mai bine să nu facem deloc statutele, organizarea, membrii onorari și neonorați ai unei asociațiuni decât să le facem fără ca spiritul propriu de asociere să se fi manifestat cu siguranță în persoanele ce o compun; mai bine să nu facem deloc academii, cu secțiunile lor, cu ședințele solemne, cu discursurile de recepție, cu analele elaborate, decât să le facem toate acestea fără maturitatea științifică ce singură le dă rațiunea de a fi.

(Titu Maiorescu, **În contra direcției de azi în cultura română**)

Biletul nr. 38

Ce a însemnat și ce a reprezentat revista „Convorbiri literare” în cultura națională în perioada ei junimistă – din martie 1867 până în decembrie 1894 când Iacob Negruzzi consemnează: „După doi ani de împreună lucrare, am dobândit încredințarea că acei tineri vor ști să ducă cu succes orea începută de generația precedentă și vin astăzi să trec asupra lor sarcina purtată de mine cu atâta dragoste timp de 28 ani!” (nr. 1, an XXIX din 1 ian. 1895 al „Convorbirilor literare”)?

După anii de început ai presei culturale ieșene, cu editarea revistei „Dacia literară”, suspendată la puțin timp de la apariție din cauza neînțelegerilor lui Mihai Kokălniceanu cu mai marii vremii, apariția revistei „Convorbiri literare” a însemnat, în parte, și continuarea programului „Daciei literare”. Grupul din jurul „Junimii”, dar și abilitățile administrative ale lui Iacob Negruzzi, înconjurat de Vasile Pogor, Titu Maiorescu și ceilalți junimiști, a făcut ca revista să crească de la număr la număr și să adune în paginile ei valorile literelor de atunci, devenite cu timpul valori ale spiritualității românești.

Timp de 28 de ani revista a apărut sub administrația primului grup junimist, tutelat de Iacob Negruzzi, ca apoi revista să se impună cu amprenta generațiilor următoare, care au respectat moștenirea astfel primită. Fără apariția revistei „Convorbiri literare”, unde s-a dat direcția literaturii române moderne, unde Titu Maiorescu și-a expus principiile sale critice, poate că am fi avut sincope asemănătoare celor de care s-a lovit revista „Dacia literară”. Promovarea adevăratei culturi în paginile acestei reviste a însemnat un pas sigur pentru mai târziu în dezvoltarea și impunerea literaturii române nu numai în spațiul limbii române, ci să se stabilească, ca un adevărat reper al unei literaturi valoroase. Faptul că Eminescu

și Creangă și-au publicat mare parte a operelor lor în paginile acestei reviste dă girul ei de valoare și perenitate.

(**O sută patruzeci de ani de „Convorbiri literare”**, anchetă realizată de Cassian Maria Spiridon, răspuns dat de Gellu Dorian, în *Convorbiri literare*)

Biletul nr. 39

Titu Maiorescu este primul polemist român a cărui armă principală e logica, o înșiruire strânsă de argumente; nu vrea să aibă dreptate decât când o are, dar atunci și-o pune în valoare cu o strictețe căreia nimic nu-i scapă. O astfel de polemică presupune o limitare a câmpului de operație; nu se luptă oricând și pentru orice.[...]

Adevăratului spirit polemic îi trebuie un fel de detașare față de obiectul în discuție, ce-i îngăduie și o luciditate în determinarea punctelor slabe și în alegerea mijloacelor de atac ori de apărare, și, la nevoie, și dacă îi stă în resursele sufletești – îi dă posibilitatea de a întrebuița acea ironie binevoitoare ce-l înalță de la sine într-un plan de superioritate morală, deși conține încă și destulă luciditate pentru a-și dizolva adversarul mai sigur decât toate otrăvile vehemenței.[...] El are un scop precis: trezirea în cititor, în opinia publică, a unei convingeri, a convingerii lui. Din ura dezlănțuită în jurul acțiunii critice a lui Maiorescu n-au rămas decât directivele lui, pentru că au plecat dintr-un spirit critic, și articolele, pentru că au fost expresia unui spirit polemic alimentat numai de argumente intelectuale. Pe cât e de indestructibil elemental rațional, pe atât elementul afectiv se risipește odată cu ambianța în care s-a produs.

(E. Lovinescu, **Titu Maiorescu**, cap. XVIII)

Biletul nr. 40

Tânăra generație română se află astăzi sub influența operei poetice a lui Eminescu.

Se cuvine dar să ne dăm seama de partea caracteristică a acestei opere și să încercăm totdeodată a fixa individualitatea omului care a personificat în sine cu atâta strălucire ultima fază a poeziei române din zilele noastre.[...] De la 1860 încoace datează îndreptarea; ea începe cu Vasile Alecsandri, care știe să deștepte gustul pentru poezia populară, se continuă și se îndeplinește prin cercetarea și înțelegerea condițiilor sub care se dezvoltă limba și scrierea unui popor.

Fiind astfel câștigată o temelie firească, cea dintâi treaptă de înălțare a literaturii naționale, în legătură strânsă cu toată aspirarea generației noastre spre cultura occidentală, trebuie neapărat să răspundă la două cerințe: să arate întâi în cuprinsul ei o parte din cugetările și simțirile care agită deopotrivă toată inteligența europeană în artă, în știință, în filozofie; să aibă, al doilea, în forma ei o limbă adaptată fără silă la exprimarea credincioasă a acestei amplificări.

Amândouă condițiile le realizează poezia lui Eminescu în limitele în care le poate realiza o poezie lirică; de aceea Eminescu face epocă în mișcarea noastră literară.

(Titu Maiorescu, **Eminescu și poeziile lui**)

Biletul nr. 41

Poetul nu va obosi să facă elogiul spiritului tolerant, al adâncii omenii vădite totdeauna de poporul nostru în modul de a conviețui cu cei de o altă naționalitate. În noiembrie 1876, în paginile „Curierului de Iași”, articolul [„Se vorbește că în consiliul...”] dezbătea această problemă, pe larg și cu evidentă combustione interioară: „Nici un neam de pe fața pământului nu are mai mult drept să ceară

respectarea sa decât tocmai românul, pentru că nimene nu este mai tolerant decât dânsul”. Drept exemplu, el invoca faptul că „din vremi străvechi fiecare a avut voie să se închine la orice D-zeu au vroit și să vorbească ce limbă i-au plăcut”. Spre deosebire de alte țări, care au urmărit să-și creeze, cu forța, prozeliți din „conlocuitorii de altă lege ori limbă”, la noi situația a fost cu totul alta. În Moldova, biserica catolică este atât de veche, și nimeni nu i-a silit pe catolici să treacă la religia „orientală”, lipovenii fug din Rusia și „trăiesc nesupărați în colțul lor pe pământul românesc”, apoi „armenii, calvinii, protestanții, evreii toți sunt față și pot spune dacă guvernele românești au oprit vreo biserică sau vreo școală armenească, protestantă sau evreiască. Nici una”.

Astfel de idei punctează — ca niște dăre de foc — întregul traiect al gazetăriei eminesciene. Căci să nu uităm, dincolo de excesele polemice din unele articole, există în universul gândirii poetului un nucleu solar către care aspiră toate elementele ideatice, polul magnetic mereu indicat de acul busolei sale spirituale — oricât s-ar agita sub imperiul unor furtuni trecătoare — și care, se știe, este reprezentată de concepția democratică, potrivit căreia națiunea înseamnă clasele muncitoare, și în primul rând țărănimea. Nu a afirmat el, cu un patos inegalabil, că „e poate singura chestiune în care am scris cu toată patima de care e capabilă inima noastră, cu toată durerea și cu toată mila pe care ne-o inspiră tocmai țăranul, acest unic și adevărat popor românesc?”. [...]

Pe această platformă a ideilor se sublimează toate contradicțiile, se decantează toate reziduurile unei sensibilități ultragiutate de spectacolul orânduiri „cea crudă și nedreaptă”, pentru a rămâne, pură și incandescentă, expresia dragostei de țară, ca în această spovedanie de o mișcătoare și neascunsă superbie: „Iubim țara și nația noastră astfel cum n-o iubește nimeni, cum nimeni n-are puterea de a o iubi”

(Al. Oprea, **Studiu introductiv la Mihai Eminescu, Opere, IX, Publicistică 1870-1877**)

Biletul nr. 42

Gazetăria eminesciană impresionează prin forța cu care reușește să îmbine — într-un aliaj original — trăsături ale fazei romantic-generoase a începuturilor cu habitudinile curente și îndătinată ale ziaristului modern.

Căci, se știe, pentru mulți dintre scriitorii pașoptiști, actul publicistic avea o funcție ocazională și oricum subordonată unei imediateți pragmatice, fără a mai pune la socoteală — în afara excepțiilor cunoscute — un anume amatorism, o agitație de suprafață, potrivit dorinței de a face câte ceva din toate [...].

Articolele eminesciene se impun însă prin înaltul lor profesionalism, poetul practicînd gazetăria ca pe o autentică meserie, cu toate prerogativele de rigoare. Se cere a se adăuga că, știind să facă față prozaicei și istovitoare munci de galeră a ziarismului cotidian, el nu cedează spiritului de rutină și de convenționalism, ridicînd pagina tipărită la înălțimea unor probleme de conștiință, păstrînd nealterată, vechea funcție sacerdotală a cuvîntului scris.

Studiul modelului pe care-l oferă Eminescu este cu atât mai instructiv, cu cât se constituie într-o perioadă când a încetat devălmășia dintre genuri, când fiecare domeniu tinde să-și impună, cu strășnicie, statutul specific, opunându-se imixtiunilor altor activități. Dacă aceasta e adevărat, într-o formulare generală, cu atât mai mult apare în cazul antitezei — exagerată de atâția — dintre poezie și gazetărie.

Ne amintim de simbolul utilizat de Titu Maiorescu, cu statuia de marmură care privește surzătoare, de la înălțimea augustă a veșniciei artei, la zgomotoasa agitare a oamenilor în politică, deci, în efemer. Iată însă că Eminescu, fără a trăda cu nimic legile eterne ale creației, în același timp, trăiește, cu incandescentă, cele mai „prozaice” probleme ale actualității, dar de care depindea destinul țării. Explicația o cunoaștem, ține de situarea pe pozițiile țărânimii, clasa fundamentală a națiunii.

Această platformă spirituală îl ajută să nu rămână prizonierul orizontului strict al atelierului său de creație, să aibă preocupări mai ample, menite să cuprindă viața trecută și prezentă a poporului.

(Al. Oprea, **Studiu introductiv la Mihai Eminescu, Opere, IX, Publicistică 1870-1877**)

Biletul nr. 43

Să ne amintim epoca în care se zicea că în Grecia există un partid englez, unul francez, altul rusesc, și că în zadar se căuta partid adevărat național. Oamenii de stat ai Greciei s-au convins prin experiență că adevărata politică națională nu poate fi alta decât aceea care se razimă pe propriile interese ale națiunii; și astăzi negreșit există în Grecia partide politice, ca în oricare stat constituțional, însă ele nu mai pot fi calificate de partid englez, francez sau rusesc. Ar fi regretabil, ar fi o nenorocire chiar pentru noi dacă, a doua zi după recunoașterea independenței noastre, am cădea în greșeala ce o comitea odinioară Grecia în loc să ne inspirăm de politica noastră tradițională.

În ce constă însă aici tradițiunea? Ea constă în ceea ce ne impune chiar pozițiunea noastră geografică ; de-a evita orice provocare față cu puterile noastre vecine și d-a întreține îndeobște cu toate puterile cele mai bune relațiuni. Prin aspirațiunile noastre, prin dezvoltarea intelectuală ce și-a dat România de jumătate de secol aproape, ea a căutat a se apropia de civilizațiunea apuseană; ideile de progres, dezvoltarea noastră economică trebuie să fie pururea ținta noastră pentru a ne întări înlăuntru și a inspira încredere înafară.

Dacă puterile la Berlin nu ne-au garantat neutralitatea, trebuie ca noi, prin atitudinea ce vom ținea-o, să nu ne depărtăm câtuși de puțin de la o politică înțeleaptă, care să nu se inspire decât de propriile interese românești, fiindcă este o probă evidentă că o asemenea politică este singura bună pentru România, fiindcă pururea am cerut-o, fiindcă am regretat și regretăm și astăzi că înaltul areopag european nu ne-a asigurat el însuși condițiile de existență ce le doream cu toții pentru statul nostru.

Noi nu putem decât regreta că se văd tendințe de a angaja țara în o politică bazată pe apropierea exclusivă către una sau cealaltă din marile puteri, depărtând-o astfel de la linia de conduită pe care o socotim singura bună, fiind inspirată numai din propriile noastre interese.

(Mihai Eminescu, **[„E greu pentru o foaie din opoziție...”]** în *Timpul*, 6 martie 1880, apud **M. Eminescu, Opere, XI, Publicistică, București, 1984**)

Biletul nr. 44

Peisajul de ansamblu al publicațiilor românești literar-științifice, academice, umanitare și populare se îmbogățește cu zeci și zeci de reviste (numai în perioada 1890-1900) apar peste o sută.

În acest divers context este interesant de urmărit modul în care publicațiile reprezentative au izbutit să-și impună un program redacțional care să continue tradiția progresistă a presei românești, să inoveze stilul publicistic și limbajele lui prin noi formule și genuri gazetărești și să contribuie la elucidarea disputelor lingvistice și literare cu privire la limbă și la literatură.

Observăm mai întâi că „direcția nouă” propusă de Titu Maiorescu în „Convorbiri literare” se confrunta, după 1880, cu alte „direcții”, tendințe și orientări care se doreau distincte unele față de altele și care au izvodit în preajma unor reviste cunoscute.[...]

Stilul publicistic și genurile gazetărești de la sfârșit de secol (sec. al XIX-lea) ne atestă, în mod explicabil, anumite tendințe care au contribuit la dezvoltarea presei literare. Se cultivă articolul polemic – politic, social, cultural, istoric, filosofic. Cronica literară, de teatru mai ales, dar și cea de carte, cunoaște prin Eminescu, Delavrancea și Caragiale o amploare deosebită. Un gen frecvent este medalionul literar, prezent în mai toate revistele.

(Victor Vișinescu, **Valori lexicale și stilistice în publicistica literară românească**)

Biletul nr. 45

Toți cunoaștem importanța teatrului pentru un popor, toți știm, asemenea, că ne lipsește acest element de cultură. Vom traduce dar dramele eminente din alte literaturi, vom încuraja începuturile noastre cele bune, dacă le avem, vom descuraja pe cele rele și ne vom interesa, la timp oportun, de a forma actori adevărați...zeci și zeci de ani vor trece înainte de a se putea compune o singură trupă de actori care să merite acest nume.[...]

În contrastul arătat până aici se cuprinde cea mai lămurită explicație a direcției noi, în deosebire de cea veche. Direcția veche a bărbaților noștri publici este mult mai îndreptată spre formele din afară; direcția nouă și jună caută mai întâi de toate fundamentul dinlăuntru și, unde nu-l are și până când încă nu-l are, disprețuiește forma din afară ca neadevărată și nedemnă.(...) Și fiindcă vorbim aici de literatură prozaică, vom împărți cercetarea noastră după cele două specii ale ei, în cercetarea științifică și în cea estetică sau cel puțin stilistică. Reproduse din chiar operele autorilor nu pot avea loc aici: întinderea lucrărilor prozaice se împotrivesc la aceasta. Trebuie să ne mărginim a cita numai titlul scrierilor și a scoate la iveală elementele comune care le împreună în una și aceeași direcție.

(Titu Maiorescu, **Direcția nouă în poezia și proza română, în Critice**)

Biletul nr. 46

Orișicare scriitor care se simte, ține să scrie pentru toți românii, ba chiar și pentru cei viitori. El are dar să scrie cum vorbesc toți românii, ba cum, după toată probabilitatea, vor vorbi și cei ce nu s-au născut încă. El trebuie dar să-și dea bine seama cum alege, cum întrebuințează și cum așază vorbele, căci o vorbă rău aleasă nu are pentru toți cititorii înțeles, una rău întrebuințată strică înțelesul, iar una rău așezată îl supără pe cititor.

Această băgare de seamă le lipsește celor mai mulți dintre scriitorii noștri.

Am citit, de exemplu, scrise de unul dintre scriitorii cu mari pretențiuni vorbele „pagina întâia”. Știm însă cu toții că românii zic „pagina întâi” ori „prima pagină”. De ce a scris acel autor pretențios cum nu zice și nici n-are să zică nimeni?

Pentru că voia să fie mai cu moț decât alții.

Fiindcă noi ceilalți zicem „a doua”, „a treia” și „a patra”, el socotea că trebuie să zicem și „a-ntâia”. Aceasta dovedește că el nu și-a dat silința să se dumească asupra gramaticii românești.[...]

Astfel, acel scriitor cu pretențiuni mari și cu pregătire neîndestulătoare, nemulțumit să scrie cum vorbește lumea, a pocit limba, crezând c-o dreg.

(Ioan Slavici, **Amintiri**)

Biletul nr. 47

Principele Carol [n.n. viitorul rege Carol al II-lea] ajunge, în 1912, să susțină un bacalaureat nemaîntâlnit până atunci în România.

O comisie specială, formată din profesorii care-l pregătiseră înainte, a fost însărcinată de Carol I să-l verifice pentru acordarea certificatului de absolvire. În Arhiva Casei Regale s-au păstrat toate documentele acestui examen curios: lucrările scrise ale celui examinat; procesul-verbal privind desfășurarea examenului. [...] Examenul – pe care Carol I îl dorea „complet și amănunțit”, conform procesului-verbal – va avea loc pe 26-29 iunie 1912, la Castelul Peleş din Sinaia, unde Comisia s-a deplasat de la București. Urmău a fi probe de limba latină, matematică, fizico-naturale, limba franceză, o „dizertațiune”, limba germană, probe orale și ex tempore din filozofie și istorie. Felul cum a decurs examenul este prezentat pe larg. Au participat Carol I, care a prezidat, principele moștenitor Ferdinand și soția sa Maria, frații și surorile celui examinat.

Comisia propunea candidatului mai multe subiecte, din care acesta își alegea unul. La limba română a ales **Principalele calități ale operei lui Caragiale**; la filozofie și istorie, din cele 20 de subiecte, a luat **Politica Rusiei în Orientul Europei până la 1774**. Notele obținute: limba română – 9; matematici – 8,50; franceză – 9; științe fizico-naturale – 9; germană – 8,50; latină – 7; dizertația la istorie – 10; filozofie – 10; media generală – 8,81. Calificativul „Admis”.

(Petre Țurlea, **Bacalaureat la castel**, în revista *Historia*)

Biletul nr. 48

Priviți o clipă felul cum căutăm să ne înțelegem, priviți cât de puțin conduita curentă a unui român, atunci când vorbește de oamenii, de instituțiile, de moravurile ori de cultura noastră. Veți observa numaidecât două tipuri de apreciere bine caracterizate, dar în același timp perfect opuse. O categorie din conașionali noștri, dintre aceia care și-au făcut studiile superioare în străinătate și fac parte din clasa avută, ori de câte ori vor trebui să facă o judecată asupra vreunui fenomen românesc oarecare, vor lua aproape sistematic aceeași atitudine: scepticismul radical. Cunoașteți cu toții acest monoton discurs: Suntem în urma tuturor popoarelor. Structura noastră etnică e inferioară și nici un viitor mai bun nu e de așteptat. Caracterul nostru e laș și servil. Instituțiile noastre sunt simple maimuțări după străinătate. [...] N-avem trecut, n-avem artă, n-avem literatură. [...]

Exact opusă acestei mentalități, apare o alta, care, cu tot aspectul ei profund patriotic, rămâne tot așa de obtuză, tot așa de refractară la priceperea sufletului național ca și cea dintâi.

Toată lumea iarăși cunoaște și discursul demagogului naționalist și cultural. [...] Românii sunt singurul popor care se înjosește, se critică mereu. Trebuie să descoperim valorile naționale, care sunt suficiente ca să putem trăi din ele, închizând granițele influenței străine. Literatura noastră are nume ce se pot egala ușor cu marile genii ale străinătății. Suntem bogați ca nimeni (povestea petrolului și a grăului), suntem viteji (“Românul are șapte vieți în pieptu-i de aramă”), suntem poeți (“Românul e născut poet”) etc. etc. [...]

În general, atitudinea celor mai mulți români față de evenimentele și lucrurile noastre oscilează egal de vinovat între scepticism și grandomanie.

(Mihai Ralea, **Fenomenul românesc**)

Biletul nr. 49

Pentru tradiționaliști, eterna chestiune a occidentalizării sau a raporturilor cu Occidentul, care încurcă și dezorientează atât de mult inteligența românească, se reduce la un proces firesc de asimilare. Dar dincolo de această asimilare, ținta înaltă rămâne

creația proprie. Un Nicolae Bălcescu, un Mihail Kogălniceanu, un B.P. Hașdeu, un Mihai Eminescu, un George Coșbuc, un Vasile Pârvan sau Nicolae Iorga ni se înfățișează sub îndoitul aspect de vastă asimilare a culturilor străine și de monumentală creație autohtonă. Tradiționalismul vede în ei revelații istorice ale substanței de viață permanentă ce zace în adâncul acestui popor.

Dacă menirea poporului românesc este aceea de a crea o cultură după chipul și asemănarea lui, afirmația aceasta implică și soluția unei orientări. Cine preconizează orientarea spre Occident rostește un non-sens. Orientarea cuprinde în sine cuvântul Orient și înseamnă orientarea spre Orient, după Orient. Altarele se așază spre Orient, icoanele căminului se așază pe peretele dinspre Orient, țăranul când se închină pe câmp se întoarce spre Orient. Zicala spune pretutindeni că lumina vine de la Răsărit. Și cum noi ne aflăm geografic în Orient și cum, prin religia ortodoxă, deținem adevărul luminii răsăritene, orientarea noastră nu poate fi decât spre Orient, adică spre noi înșine, spre ceea ce suntem prin moștenirea de care ne-am învrednicit.

Moștenim un pământ răsăritean, moștenim părinți creștini- soarta noastră se cuprinde în aceste date geo-antropologice. O cultură proprie nu se poate dezvolta organic decât în aceste condiții ale pământului și ale duhului nostru. Occidentalizarea înseamnă negarea orientalismului nostru, nihilismul europenizant înseamnă negarea posibilităților noastre creatoare.

(Nichifor Crainic, **Sensul tradiției**, în **Puncte cardinale în haos**)

Biletul nr. 50

Sub diferite variații de detaliu, omul care locuiește astăzi continentul nostru se prezintă sub două tipuri bine definite: occidentalul și orientalul.

Toată civilizația occidentală stă într-un singur cuvânt: „aptitudine creatoare”. Ridicat deasupra mediului, dominându-l prin stăpânire de sine, prin curaj, prin răbdare și inițiativă, occidentalul e spirit activ mai înainte de toate. El prefăce ambianța, sfințește locul, căruia îi impune legea și ideea sa și care îl ascultă docil și învins. Apuseanul e stăpânul voinței sale elastice și ferme în același timp și pentru aceasta e și stăpânul lucrurilor înconjurătoare. Curajul său e când temerar, când rezonabil. Știe să riște și să fie în același timp prudent. El subjugă forțele naturii, sezoanele, fauna și flora. Dar mai ales, a inventat tehnica, care i-a devenit aliată ascultătoare.

În asemenea condiții, filozofia sa nu poate fi decât voluntaristă. El crede că totul e posibil, e optimist în încrederea pe care o acordă forțelor sale, crede în libertate, mai mult, în liber arbitru, pentru că rezistența determinismului orb o învinge cu puterea înțelepciunii sale (...)

Psihologia orientalului e exact contrară. Ea se reduce, de obicei, la o “resemnare pasivă”. Dacă occidentalul se impune mediului, orientalul se supune. Forța naturii îl zăpăcește, îl zdrobește, îl apasă. Recunoaște într-însa cine știe ce forță religioasă misterioasă, contra căreia i se pare inutil să mai lupte. (...) Fatalismul, adică constatarea acestei așezări prestabilite și pe care voința omului e prea slabă ca să o îndrepte, i se pare singura soluție. (Mihai Ralea, **Fenomenul românesc**)

Biletul nr. 51

Deși mult mai complex și înglobând în ea principii contradictorii și fenomene ce nu se pot explica uniform, mișcare modernistă se confundă adesea și cu simbolismul, care, în realitate, nu e decât una din formele ei, pe care ne rămâne să o studiem în nota sa diferențiată. [...]

Mișcările literare nu pornesc, în genere, de la concepții definite, ci dintr-o tendință împotriva unei forme învechite în artă; formula viitoare izvorăște dintr-o elaborație înceată și obscură, necristalizată într-o formulă decât târziu. [...]

Pornit și el dintr-o reacțiune, nu trebuie deci să considerăm simbolismul numai prin latura lui negativă, ci și prin caracterele esențiale ce-i dau un aspect și o unitate interioară. Ieșit din faza militantă a negațiunii și intrat în ritmul curenților literare ca un fenomen distinct, simbolismul poate fi acum redus la elementul sau caracteristic.

El nu trebuie confundat cu individualismul în artă....; orice talent nou este afirmația unui individualism; el nu e numai principiul eliberator dintr-o formulă literară veche, întrucât orice școlă nouă reprezintă principiul unei emancipări. [...]

Simbolismul este de o natură mai specific; în esență, el reprezintă adâncirea lirismului în subconștient prin exprimarea pe cale mai mult de sugestie a fondului musical al sufletului omenesc.

(E. Lovinescu, **Istoria literaturii române contemporane**)

Biletul nr. 52

M-am sfiit totdeauna să scriu pentru tipar la persoana întâi.[...]

Dar, fiindcă sunt întrebat, îndrăznesc a spune că scrisul nu mi se pare deloc o jucărie agreabilă și nici mai cu seamă o jonglerie cu fraze. Pentru mine arta- zic "artă" și mă gândesc mereu numai la literatură- înseamnă creație de oameni și de viață.

Astfel arta, întocmai ca și creația divină, devine cea mai minunată taină. Creând oameni vii, cu viață proprie, cu lume proprie, scriitorul se apropie de misterul eternității. Nu frumosul, o născocire omenească, interesează în artă, ci pulsația vieții. Când ai reușit să închizi în cuvinte câteva clipe de viață adevărată, ai realizat o operă mai prețioasă decât toate frazele frumoase din lume. Precum nașterea, iubirea și moartea alcătuiesc enigmaticele cele mai legate de viața omenească, tot ele preocupă mai mult și pe scriitorul care încearcă să creeze viață.

Literatura rezultată din asemenea preocupări nu va mulțumi, poate, nici pe supersteții ce savurează numai rafinările stilistice sau extravaganțele sentimentale, nici pe amatorii de povestiri gentile de salon. Nici n-are nevoie. Literatura trăiește prin ea și pentru ea însăși. Durabilitatea ei atârnă numai de cantitatea de viață veritabilă ce o cuprinde.

(Liviu Rebreanu, **Cred**)

Biletul nr. 53

Sincronismul înseamnă, după cum am spus, acțiunea uniformizatoare a timpului asupra vieții sociale și culturale a diferitelor popoare legate între ele printr-o interdependență materială și morală. Există, cu alte cuvinte, un spirit al veacului sau ceea ce numea Tacit un „saeculum”, adică o totalitate de condiții configuratoare a vieții omenirii. Spiritul Evului Mediu, de pildă, se manifestă sub două forme: credința religioasă care-i determină întreaga activitate sufletească (literatura, arta, filosofia etc.) și provoacă în domeniul politic cruciadele, adică expansiunea Occidentului spre Orient; iar pe de altă parte, în domeniul social, forma specifică a feudalității, de origine germanică sau nu, în orice caz, expresie a individualismului social, după cum stilul ogival este o expresie a misticismului.

Renașterea reacționează împotriva spiritului creștin prin reînvierea spiritului antic, cu manifestări mai caracteristice în domeniul artei și al cugetării filosofice.[...]

Revoluția franceză ne-a adus, în sfârșit, principiul suveranității naționale, al libertății presei și cuvântului, principiul egalității legale, fiscale și politice de la temelii tuturor democrațiilor contemporane și, ca urmare firească, principiul naționalităților ce ne configurează.[...] Spiritul timpului e, așadar, firul conducător al istoriei în controversile faptelor. Prezent pretutindeni, el se dezvoltă, totuși, în unele țări mai

intens: la Roma și la Atena în antichitate; la germani în timpul Evului Mediu; în Italia în epoca Renașterii; în Franța în veacul XVII și sfârșitul veacului XVIII.

(E. Lovinescu, **Mutația valorilor estetice**)

Biletul nr. 54

Acest orgoliu al latinității noastre e moștenirea unor vremuri când a trebuit să suferim răsul batjocoritor al vecinilor, cari cu orice preț ne voiau subjugați. Azi e lipsit de bun-simț. Vorbim despre spiritul culturii noastre; vrem să fim numai atât: latini - limpezi, raționali, cumpătați, iubitori de formă, clasici - dar vrând-nevrând suntem mai mult. Însemnatul procent de sânge slav și trac, ce clocotește în ființa noastră, constituie pretextul unei probleme, care ar trebui pusă cu mai multă îndrăzneală.

Cunoaștem experimentul încrucișării unei flori albe cu floarea roșie a aceeași varietăți. Biologii vorbesc despre așa-numitele „dominante”. Ce înseamnă cuvântul acesta? Că în generațiile nouă ce se nasc din împreunarea celor două flori - însușirile uneia dintre ele sunt stăpânitoare; bunaoară cele mai multe vor fi albe. S-a dovedit însă că din când în când, cu oareșicare ciudată regularitate reapar și însușirile curate ale celeilalte flori. E o izbucnire din Mister, când nici nu te aștepți. Vechile însușiri le-ai crezut pierdute pentru totdeauna, ele se afirmă totuși din timp în timp în toată splendoarea trecută. Într-o îndepărtată analogie cu experimentul acesta biologic - atât de convingător prin simplitatea sa - se poate spune că în spiritul românesc e dominantă latinitatea, liniștită și prin excelență culturală. Avem însă și un bogat fond latent slavo-trac, exuberant și vital, care, oricât ne-am împotrivi, se desprinde uneori din corole necunoscutului, răsărind puternic în conștiințe. Simetria și armonia latină ne e adeseori sfârtecată de furtuna care fulgeră molcom în adâncimile oarecum metafizice ale sufletului românesc.

E revolta fondului nostru nelatin. [...]

(Lucian Blaga, **Revolta fondului nostru nelatin**, în revista *Gândirea*)

Biletul nr. 55

Desigur, nimic nu rodește din nimic, nu există creație ex nihilo, totul are un temei în realitatea universală. După cum sămânța se naște din moartea fructului, „cuvintele potrivite” își au sorgintea în arhaicele „îndemnuri pentru vite”. Orice germinare e o metaforă, un salt. Robia îndurată, osânda lui Adam și Sisisf, „sudoarea muncii sutelor de ani”, suferința în întuneric, a celor smeriți, chiar osemintele uscate ale bătrânilor, întreg „rodul durerii de vecii întregi” poate fi izvor de poezie, tocmai pentru că e rod. Căci, după cum sterilitatea desfigurează și descompune în haos, fecunditatea transfigurează, alcătuiește noi ordine. Poetul e cel care revelează, deșteaptă ceea ce doarme în obscuritate, cel care face Dumnezeu de piatră din cenușa morților din vatră, făurește versul înalt din ocară și - germinare prin transfigurare- din „mucegaiuri, bube și noroi” iscă „frumuseți și prețuri noi”. Lumea argheziană nu e aseptică, sterilizată, ci e o lume a germenilor. Poetul nu e rătăcitor printre astre pure ci, asemenea Heruvimului căzut în lume, om prea uman, găsește în orice „bubă pământeană” puțința unei semințe, a unei noi nașteri posibile.

Suferința însăși poate, deci, să rodească.[...] Căci: „a scrie e a face din nou”, creația poetică repetând creația cosmică. Dar pentru ca acest suprem vis omenesc[...]să rodească într-o operă durabilă, e nevoie [...] de o întregă viață îngropată în temelii.

(Nicolae Balotă, **Opera lui Tudor Arghezi**)

Biletul nr. 56

O lectură în ordine cronologică a poeziei lui Blaga arată că, în calitate de adevărat motiv liric, cuvântul nu apare la el decât relativ târziu, și într-un moment determinat de logica internă a mitului poetic în ansamblul său. Ipostaza cea mai definitorie a omului blagian este, în primele două cărți, aceea de ființă tăcută ce se dispensează cu ușurință de rostire, lăsând mai degrabă lumea să se rostească în ea.

Nu cuvântul este cel ce se impune acum, ci contrariul său, tăcerea, liniștea – o tăcere germinativă, străbătută doar de tulburările sevelor ori ale sângelui și luminii, ce urmează căile ascunse ale impulsurilor vitale celor mai incontrollable. „Tăcerea-mi este duhul” – se definește poetul în **Stalactita**, identificându-se unei realități elementare: „zăcând” în umbra gorunului, i se pare că „stropi de liniște (fi) curg prin vine, nu de sânge”, iar în **Liniște**: „atâta liniște-i în jur de-mi pare că aud/cum se izbesc de geamuri razele de lună.”

În cosmica tăcere, subiectul e, cele mai adeseori un receptacul pasiv al mișcărilor lumii, în umbră și tăcere eul comunică în profunzime cu universul, devenind el însuși un element printre elemente. Când apare totuși, cuvântul se lasă doar șoptit, aproape inutil atâta vreme cât trăirea nemijlocită îi poate lua locul exprimând plenitudinea ființei; ori, dimpotrivă, devine strigăt, chiot, debordare sonoră a dezlănțuitei energii dionisiace, prelungire a marelui tumult al stihilor.

(Ion Pop, **Lucian Blaga- universul liric**)

Biletul nr. 57

Decât să omit detaliile, prefer să le exagerez, să le pun sub lupă. Este metoda cea mai simplă de a călători în timp, de a te întoarce cu zeci de ani în urmă[...] Scriitorii își încercau norocul la edituri, iar cărțile lor nu aveau încă titluri bine stabilite și se aflau scrise pe jumătate sau pe sfert, în timp ce nimeni, nici măcar ei, nu știau cum, dacă și când le vor încheia, câți le vor citi și care din confracți va scrie[...] despre noua apariție. Pe atunci personajele marilor romane aveau încă toate drumurile deschise, Felix mai putea spera să se însoare cu Otilia în ciuda lui Pascalopol, Fred ar fi putut să evite încă, în ziua fatală, să se urce în carlingă, iar Adela mai avea o șansă de a descoperi jurnalul doctorului Codrescu. [...]

Pe atunci personajele nu erau scufundate cu totul în hârtie, aveau numai jumătate de destin scris, iar cealaltă jumătate din ei, liberă, se afla încă, indistinctă și în fierbere, în mintea și viața unor autori, ei înșiși cu numai o bucată din viață scrisă. Rebreanu se plimba, pe străzile Bucureștiului, într-un Chevrolet roșu[...] Călinescu își achiziționa vara provizia de lemne pentru iarnă[...] Bacovia fuma cu sete și bea pe tăcute, Ion Barbu avea câte cinci-șase studenți la cursurile lui de matematici superioare, pe Nichifor Crainic îl puteai găsi la patru numere de telefon diferite, lui Camil Petrescu îi trecuse serios prin gând să se apuce de chimie, după ce inventase pe hârtie o parașută-balon.[...]

Nu semănau unii cu alții și nimeni nu îi obliga să gândească la fel și să spună același lucru. Minunat este că lumea lor nu era nici paradis, nici infern, ci o lume normală, o lume a tuturor posibilităților și un loc sub soare ca oricare altul.[...] Bucureștiul interbelic este locul unde s-a întâmplat totul.

(Ioana Pârvulescu, **Întoarcere în Bucureștiul interbelic**)

Biletul nr. 58

În literatura sa, Marin Preda a impus o altă imagine a omului. Îl preocupă bezmeticii, îl neliniștesc spiritele primare agresive, dar nu le acordă un loc prea mare în spațiul literar. Nu ticăloșii, bezmeticii, nesăbuiții, spiritele primare agresive populează spațiul moromețian. Scriind – mărturisește Marin Preda – am avut totdeauna în față un model preexistent, o măsură a vieții morale: tatăl meu. El este

Ilie Moromete! Simbolul unei „eterne lumi de vară”. Iubirea față de acest model poate fi o explicație, una foarte puternică, totuși nu poate fi singura.

Marin Preda credea în frumusețea morală a omului. Lecturile, meditațiile lui în marginea cărților (și nu numai a cărților de literatură) îi formaseră o viziune asupra omului și, în centrul ei, stă solid, cu puternice rădăcini morale, omul valorilor morale, omul valorilor fundamentale, fructul conștiinței morale. Omul care poartă, totdeauna, o lumină pe față. Omul care are acces la starea de contemplație, căci – zice prozatorul undeva - „contemplarea este singurul mod de a privi care îți permite să înțelegi cu adevărat”.

(Eugen Simion, **Întoarcerea autorului**)

Biletul nr. 59

Florin Mugur: Spuneți că, pentru a semăna cu don Quijote, Moromete ar trebui să acționeze în sensul iluziilor lui. Cum adică? Vă rog să încercați să dați un exemplu. Într-o împrejurare oarecare, cum ar fi procedat Moromete, dac-ar fi fost don Quijote? Ar trebui mai întâi precizată iluzia, apoi să vedem cum ar fi acționat în sensul acelei iluzii.

Marin Preda: Una din iluziile acestui erou este că lumea ar putea trăi fără bani, iar poziția asta e a țăranului patriarhal. El simte că puterea banului, putere care devine din ce în ce mai mare în timpul său, când el însuși a ajuns un mic proprietar de pământ, îl pune în situația de a face producția sa o marfă. E dator să muncească pentru a-și întreține familia, dar să muncească într-un anume stil, și anume, producând cereale pentru sine, dar și pentru a le vinde. E nevoie să dobândească bani. [...] Deci banul înseamnă un atac brutal la adresa iluziei cu care se nutrește personajul, că el, cu pământul lui și cu copiii lui, cu ce are, poate continua să trăiască liniștit, că nu va fi nevoit să intre în cursă. [...] Cum ar trebui să acționeze Moromete, eroul meu, în spiritul iluziilor lui? Răspunsul este că el și acționează în acest spirit, și sigur că în acest are o trăsătură donquijotească. Să ne reamintim. Întâi că el ia în răs copiii, care vor să câștige bani. Vrea să-și păstreze copiii, să-i învețe felul său de viață, să muncească la câmp, iar cu surplusul de cereale, care o fi, n-au decât să-l vândă la munte sau la baltă. Asta ar fi una. Al doilea: el nu cedează atunci când acești copii stăruie în dorința lor de a-și face altă viață decât cea tradițională și nu acceptă, luptă cu disperare să-și păstreze copiii lângă el. [...]

(Florin Mugur: **Convorbiri cu Marin Preda**)

Biletul nr. 60

Pentru a ieși dintr-un univers concentraționar – și nu e neapărat nevoie să fie un lagăr, o temniță ori o altă formă de încarcerare; teoria se aplică oricărui tip de produs al totalitarismului – există soluția (mistică) a credinței. [...]

Cele trei soluții la care ne referim sunt strict lumești, au caracter practic și se înfățișează ca accesibile orșicui. [...]

Soluția a treia: a lui Winston Churchill și Vladimir Bukovski.

Ea se rezumă: în prezența tiraniei, asupririi, mizeriei, nenorocirilor, năpastelor, primejdiilor nu numai că nu te dai bătut, ci dimpotrivă scoți din ele pofta nebună de a trăi și de a lupta.

Cu cât îți merge mai rău, cu cât sunt greutățile mai imense, cu cât ești mai lovit, mai împresurat ori mai supus atacurilor, cu cât nu mai întrevezi vreo nădejde probabilistică și rațională, cu cât cenușii întunecul și vâscosul se intensifică (...), cu cât pericolul te sfruntează direct, cu atât ești mai dornic de luptă și cunoști un simțământ de inexplicabilă euforie. [...]

Soluția aceasta, firește, presupune, o tărie de caracter excepțională, o concepție militară a vieții, o formidabilă îndârjire morală a trupului. O voință de oțel înnobilit și o sănătate spirituală adamantină*. E probabil că presupune și un duh sportiv: să-ți placă bătălia în sine – încăierarea mai mult decât succesul.

* adamantină = strălucitoare

(N. Steinhardt, **Jurnalul fericirii**)

Biletul nr. 61

Nu prea se practică declarația de dragoste în critica actuală. [...] Dar critica e o formă de iubire. Pare un citat, dar nu știu de unde. Din Alexandru Paleologu? Sau mai degrabă din Valeriu Cristea. E mai rațional să faci un rechizitoriu, o listă de reproșuri scriitorilor care au avut nefericirea să trăiască în perioada comunistă, decât să vezi și să arăți cum și-au păstrat demnitatea. Nu toți, evident. S-au purtat o vreme, imediat după 1990, pe scară largă, cel puțin două aberații. Prima e o judecată estetică absolută: nimic din ce s-a scris în perioada 1945- 1989 nu mai rezistă, totul e iremediabil alterat de comunism. A doua e o judecată morală absolută, sprijinită pe presupuziția biografiilor compromise: toți scriitorii sunt vinovați, într-un fel sau altul, toți au colaborat, tacit sau explicit. Ambele judecăți sunt false în generalitatea lor. [...]

Au fost destui intelectuali români demni în comunism, care nu au pactizat în nici un fel cu regimul, destui ca să constituie un pol acuzator pentru cei care nu au fost demni și ar vrea să nu existe cei dintâi.

Scriitorii generației '60 au scos literatura română din proletcultism și din cel mai negru impas. Au scos-o, pentru că regimul politic s-a relaxat și a permis reconstrucția novatoare. E, datorită conjuncturii permissive, meritul lor mai mic? Sunt ei de vină că au reușit o reconsiderare spectaculoasă a literaturii în împrejurări atât de grele și de nefaste? A fost generația salvatoare a literaturii române contemporane! A început ezitant. Primele cărți ale lui D.R. Popescu, Constantin Țoiu, Nichita Stănescu, Cezar Baltag sunt profund afectate de context, dar la scurtă vreme după 1960 își vor reconsidera temele, stilurile și perspectivele.

Generația '60 nu manifestă la debutul său o solidaritate de grup și o unitate de program estetic de felul celor evidente în afirmarea generației '80. Dar acest fapt nu are, din punctul meu de vedere, nici o relevanță. Nu vreau să pun accentul aici pe ideea de generație, ci pe momentul istoric (favorabil, e adevărat) al apariției unei serii extraordinare de scriitori, care au ridicat dintr-odată literatura română la rang european. În primul rând, datorită poeziei. Nichita Stănescu și Marin Sorescu, mai întâi, apoi și Ana Blandiana au putut circula în Europa ca mari poeți și au fost receptați și întâmpinați ca atare. [...] Centrul de greutate al canonului estetic al literaturii române contemporane îl reprezintă scriitorii generației '60.[...]

(Ion Simuț, **Declarație de dragoste pentru generația '60**)

Biletul nr. 62

În realitate, cenzura comunistă este una de tip nou, ca să folosim o expresie uzuală din lexicul marxist-leninist. Are câteva caracteristici pe care merită să le trecem rapid în revistă. Înainte de orice, se înfăptuiește printr-o instituție specializată a partidului-stat. La noi, instituția ia ființă printr-un decret al Consiliului de Miniștri din 1949 sub titulatura Direcția Generală a Tipăriturilor Statului.

E de notat că nici acum, nici mai târziu, indiferent de înfățișare și subordonare, instituția nu poartă în nume cuvântul cenzură (ori un sinonim). Va funcționa pe toată durata regimului comunist; paradoxal, și după ce va fi desființată de Ceaușescu în 1977. De regulă, în istorie, procesele contra opiniei au căzut în competența justiției (eclésiastice, în Evul Mediu, militare, în timp de război, civile, în democrațiile

moderne). Doar regimurile comuniste au inventat un aparat specializat... Și, încă, în stare de o cenzură totală: aplicată asupra tuturor domeniilor, preventiv sau ulterior, în informație, creație etc., ca și în difuzarea și interpretarea lor, la toate nivelele, tematic, ideatic, stilistic, făcând din recomandare obligație, interzicând, amputând sau completând textele, exercitând cel mai complet și eficient cu puțință control asupra opiniei publice și private. Nimic asemănător în toată istoria cenzurii. Cenzura comunistă a fost o veritabilă industrie de control, aservire și manipulare a ideilor oamenilor.

(Nicolae Manolescu, **Realismul socialist. Literatura nouă**, în *Vatra*, 9-10, 2004)

Biletul nr. 63

A citi într-o lume totalitară e aproape același lucru cu a citi în închisoare – atunci când paznicii o îngăduie. Lectura care rezultă e în același timp riguroasă, atentă (cărțile demne de citit, relativ puține, sunt supuse unei lecturi profunde, intensive) și proiectivă – în sensul că cititorul proiectează în text propriile aspirații secrete, dorințe, gânduri, teorii.

Interesul acestui tip de lectură vine din tensiunea dintre atenție și proiecție, între respectul pentru literă și tendința de a vedea în text o expresie alegorică a dramei cititorului. [...]

Dar proiecția la care mă gândesc nu e nici simplă nici arbitrară, căci cititorul nu «forțează» textul, nu-i impune fantezmele sale în mod brutal; dimpotrivă, el se apropie de text cu sfială, își creează tot timpul complicații și ține scrupulos seama de constrângeri pentru a obține o victorie (alegorică), în ultimă instanță, o victorie dificilă și purificatoare.

(Matei Călinescu, Ion Vianu, **Amintiri în dialog**)

Biletul nr. 64

Ce este mai greu de suportat pentru cei care au trăit nemijlocit trecutul comunist este un fel de cinism, de răceală în studierea acelei epoci, văzute astăzi ca o perioadă interesantă și ofertantă ca obiect de studiu. Acest tip de atitudine câștigă din ce în ce mai mult teren. Pentru că, dincolo de frustrări, orgolii, nedreptăți, literatura scrisă în comunism, în acest sistem infernal și nenorocit, care a distrus talente și a produs drame de neînchipuit, devine tot mai mult o provocare academică, un teritoriu interesant pentru exotismul și straniețea lui. Nici nu e de mirare că majoritatea tezelor de doctorat recente se ocupa exact de acest interval istoric.

Oricât ar părea de cinic, literatura română scrisă în comunism este cea mai incitantă, dificilă și complicată literatură scrisă vreodată în spațiul românesc, tocmai prin amestecul incredibil de morală și estetică, de idei literare și ideologie politică, de compromis și rezistență, de reușită și ratare. Dilema om - operă devine ridicolă în cazul acestei perioade. Într-o epocă în care intruziunea politicului în viața oamenilor mergea până la controlul nașterilor, ascultarea discuțiilor din familie sau urmărirea celor mai neînsemnate mișcări, a discuta literatura independent de mediul în care a fost creată este o întreprindere naivă. O întreprindere pe care, de altfel, unii o practică și o recomandă, vorbind cu indiferență despre compromisuri și turnători și cu evlavie despre valoarea perenă a operelor. Atenție însă: de multe ori, nu naivitatea e cea care naște asemenea ridicole ipocrizii critice, ci dorința interesată de monumentalizare, de grandios și de camuflare a compromisului, de continuitate a unor ierarhii create artificial.

(Luminița Marcu, **Față în față cu literatura scrisă în comunism**)

Biletul nr. 65

În 1978 s-a hotărât ca, în conformitate cu sloganul *Învățământ-Cercetare-Producție*, să se generalizeze învățământul industrial – industrializarea forțată a liceelor își urma neabătut cursul. Chiar și Liceul de Filologie-Istorie „Zoya Kosmodemianskaia” primise sarcina înființării unei secții de industrie ușoară. Liceele de matematică-fizică introduseseră secții de Electrotehnică și, mai ales, Mecanică; asta presupunea multă practică în producție și materii tehnice de profil. Numărul claselor de mate-fizică fusese drastic redus, intrau acolo numai „vârfurile”, iar „cultura generală” umanistă care se făcea la adăpostul firmei „reale” fusese marginalizată suplimentar. Egalizarea liceelor de elită cu cele industriale urma să aibă loc prin nivelarea în jos a celor dintâi. Ce ieșea din liceele industriale era un dezastru, mulți dintre tinerii absolvenți erau abrutizați, abia știau să scrie (cu litere de tipar, fără ortografie și punctuație) și să socotească. [...] Făceam meditații la matematică unde rămâneam însă mediocru, iar o notă insuficientă la română putea avea consecințe dezastruoase, ajungeam naibii la vreun liceu industrial... [...] Adevărul e că liceele industriale erau școli profesionale deghizate în licee, așa cum liceele de mate-fizică erau licee de cultură generală camuflate industrial. Oricum, chiar în liceele industriale ceva mai bune, viitorul mi-ar fi fost ca și blocat, nu mă simțeam destul de puternic pentru a „recupera”. [...]

Optasem, după o matură chibzuință, pentru Liceul de matematică-fizică „Nicolae Bălcescu” (fost și actual Sfântu-Sava). Voiam un liceu de elită, cu elevi și profesori buni, tradiție și prestigiu antebelic. [...] Liceul m-a întâmpinat masiv, sever, cu ale sale culoare întunecoase și un puternic miros de terebentină. Examenul l-am dat într-o sală cu vedere spre biserică. „Matematica” a decurs acceptabil, dar subiectele la literatură m-au făcut să pălesc. Unul era „Neamul Șoimăreștilor”. Celălalt era însă „Comunistului” de Labiș: „Comentați versul «Nimic pentru tine, tot pentru toți»,”, ironia sorții, sacrificiul de sine în favoarea colectivității era tot ce detestam mai mult... O inițiere roșie cu spatele la zid. Măcar dac-aș fi fost foarte bun la matematică, așa însă eram la mâna „Comunistului” care-mi specula slăbiciunile. Ori nu scriam nimic despre poezia lui Labiș și riscam să pic (pe proba de matematică nu mă puteam baza, iar gramatica nu era punctul meu forte), ori făceam un comentariu ditirambic și intram. Am ales varianta compromisului și am scris un comentariu greșos-apologetic – un text în care nu credeam o iotă.

(Paul Cernat, **O lume dispărută. Prețul succesului**)

Biletul nr. 66

Analiza regimurilor comuniste nu a recurs până acum la utilizarea sistematică a categoriei de persecuție [...] avem de-a face, în cazul comunismului, cu un tip de regim (totalitar) care se instaurează și se menține prin teroare și în care abuzul de putere se manifestă cel mai adesea tocmai prin lansarea de persecuții abuzive și arbitrare împotriva unor persoane sau grupuri. În arhivele comuniste există o serie întregă de documente ce pot fi integrate categoriei textului - persecutor, texte redactate de persecutor (care poate fi o instituție sau un ansamblu de instituții), cu scopul de a lansa persecuții și de a le justifica.

Dosarul de securitate este prin excelență un text - persecutor, prin care o instituție special creată (Securitate) își întemeiază și legitimează acuzațiile persecutorii, în numele cărora va lansa în cele din urmă acte de persecuție (urmărire, arest, confiscarea averii, eliminarea din funcții, condamnare pe viață, execuție etc.) asupra unei victime inocente - a cărei vină există strict în sistemul de referință al persecutorului. O categorie aparte a textului - persecutor o constituie de exemplu

listele de lucrări interzise, pentru stabilirea cărora a fost de asemenea înființată o instituție specială. Victima nu este în acest caz doar autorul vizat în mod direct de persecutor, ci o constituie generațiile care urmau să primească această viziune deformată despre propria lor cultură. [...].

O definiție în sens foarte larg a reeducării ar trebui să includă acest gen de intervenție pe corpul viu al unei culturi (epurare, interzicere, excludere, etichetare) la nivelul opțiunilor fundamentale și orientărilor de valoare pe care un agent (oricare ar fi el, guverne, responsabili politici sau educaționali, mass-media) având putere (politică, economică, militară) intenționează să o imprime generațiilor viitoare.

(Claudia Buruiană, **Fenomenul „reeducării” din închisorile comuniste**, în Rost, nr.29, 2005)

Biletul nr. 67

În viziunea (de sorginte leninistă) a partidelor comuniste (aflate în subordinea Moscovei), literatura, ca și cultura în general, intră în categoria instrumentelor eficace de cucerire și de consolidare a puterii. Când țările au fost ocupate de Armata Roșie, conducătorii acestor partide - monitorizate de Moscova - au considerat că a venit momentul să controleze întreaga producție artistică a timpului lor și să permită un singur fel de artă: aceea pusă în slujba cauzei comuniste. [...]

Era imperios necesar ca mai întâi să se elibereze terenul edificării noii culturi socialiste prin evacuarea „resturilor” și „dejecțiilor” culturii burghezo-moșierești, în fapt, a argumentelor identității naționale. Ceea ce s-a și întâmplat prin punerea în mișcare a mașinii de epurat scriitori și opere. Epurările, sancțiunile, interdicțiile de tot felul și defăimarea prin articole, ridicarea dreptului de profesare au început la sfârșitul anului 1944. [...] Până la 1 august erau puse la index 910 titluri (în română, maghiară, italiană și franceză). În 1946 se dă publicității o nouă listă, cu 2538 de titluri, pentru ca în 1948 să se tipărească broșura **Publicații interzise până la 1 mai 1948**, care cuprinde într-un volum de 500 de pagini listele anterioare, completate cu un număr uluitor de nume de autori sau titluri de cărți. [...]

Datele de pe buletinul de identitate al poporului român sunt spălate cu grijă, ca să nu se mai vadă nimic din ce i-ar mai da acestuia sentimentul siguranței și statorniciei.

Vânătoarea de cărți e asociată celei de oameni, întrucât populația e ațâțată să-i depisteze pe proprietarii bibliotecilor reacționare. În școli și în universități nimeni nu mai consultă, fără spaima de a fi denunțat, volume tipărite înainte de 1948. Cei mai curajoși ascund și împrumută în taină apropiatilor cărți care încep să câștige valoarea fructului oprit. Atmosfera aducea, prin conspirativitate, cu aceea din **Fahrenheit 451** de Ray Bradbury, fiindcă în comunism ficțiunii îi era adesea imposibil să mai anticipeze realitatea. Printre acuzațiile aduse în procesele politice ale vremii a fost și aceea referitoare la furnizarea sau ascunderea de cărți indexate și nu puțini „oameni ai muncii” s-au simțit mobilizați să depisteze dușmanii de clasă de pe rafturile bibliotecilor.

(Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România. Raport final)

Biletul nr. 68

De la un mai vechi scheci al lui Toma Caragiu, s-a popularizat termenul de „șopârlă”, în sensul unei întâmplări sau situații banale, povestite cu un aer aparent nevinovat, dar care, datorită ambiguității create prin mijloace artistice, dă naștere la subînțelesuri „subversive”. În condițiile tot mai severe ale cenzurii comuniste, „șopârlele” se „strecurau” cu dibăcie în spectacole, având grijă să nu fie observate de

autorităţi, în schimb publicul să le guste din plin. Şi astfel, într-o sală plină-ochi de tineri, Alexandru Andrieş cânta câte o melodie al cărei text exprima satisfacţia autorului: „Aseară la Telejurnal/ Am văzut caşcaval!”. Sau dilema miliţianului dacă trebuie sau nu, să aresteze un bolnav de pneumonie: „Se dă puşcărie/ Pentru pneumonie?”. Pe o temă în stil blues autentic, interpretată la muzicuţă, acelaşi Andrieş surprindea prin intercalarea unui text scurt şi percutant, compus exclusiv din sintagma „Fabrici şi uzine/ Ce oraş frumos!”, repetată stupid, obsedant şi inutil. Se potrivea ca nuca-n perete...

Maeştrii în mânuirea „şopârelor” era Stela Popescu împreună cu Alexandru Arşinel care, în spectacole de estradă, cu complicitatea publicului, transformau un text „cuminte” într-un fel de „lasă că ştim noi despre ce e vorba...” [...]

În zona textelor acestea, subversive, a acţionat şi grupul „Divertis”. Existau diverse scheciuri pe această latură de spectacol. Şi spectacole, destul de restrânse. Unele erau oprite. Se dădeau [autorităţilor] textele înainte, spre a fi citite, dar uneori nu observai „şopârla”. Dau un exemplu. Zicea unul „S-a oprit curentul”. Şi altul răspundea, „S-ar putea să fie de la tablou” şi privea spre un anume tablou (al lui Ceauşescu) aflat pe scenă.
(Anii '80. Mărturii orale)

Biletul nr. 69

Jilava era o închisoare subterană – „acoperişul” celulelor se afla cu câţiva metri sub nivelul pământului, al câmpiei, iar nişte şanţuri concentrice deveniseră curţile închisorii. Aceste „curţi” erau largi de vreo zece metri, adânci de vreo şapte, poate şi mai adânci, pentru că, de acolo de unde se termina căptuşeala de cărămidă, începea un taluz de pământ, de încă vreo doi-trei metri. Da, pereţii „curţilor” erau placaţi cu o cărămidă foarte dură, sticloasă.

Când, în aprilie '57 fusesem „vărsat” la Jilava şi pentru prima oară fusesem scos la plimbare, acolo, între zidurile acelea, am avut senzaţia că am pătruns într-un cimi... Nu, nu e bine spus cimitir, nu cimitir, ci un fel de... cum să-i spun?, nici osuar, nici mausoleu...

Aproape fiecare cărămidă, până la înălţimea la care un om poate ajunge cu mâna, purta câte o... în fine, era scrisă...

Da' de unde, nu grafitti! Nume şi date, astea erau. Cărămida, ți-am spus, era foarte dură, dacă ai fi fost lăsat în pace, ai fi avut nevoie de câteva ceasuri bune ca să poți zgâria, cu un cui, să zicem, zece litere. Numai că deţinutii, la plimbare, n-aveau voie să stea pe loc, cu atât mai puțin să-și scrie numele pe pereți – eram obligați să „mișcăm” cu mâinile la spate (uneori țepene, de-a lungul coapselor, după toanele gardienilor care ne păzeau), cu capul în pământ; fără să vorbim, fără să ieșim din rând, fără să... Și totuși, din mers, deținutii își scriau numele pe cărămizi. Încearcă să afli cam cât timp îi trebuia unui om – presupunând că avea norocul să fie scos la plimbare în fiecare zi, câte un sfert de oră – ca să-și scrie numele și data sosirii la Jilava.

Să nu zicem ani, dar câteva luni bune tot treceau. Fiecare ochea câte o cărămidă liberă și, din mers, atent să nu-l vadă gardianul (altfel era trimis la izolare, iar colegilor li se „tăia” plimbarea – uneori pe câteva zile), zgâria un milimetru, doi... care milimetru trebuia adâncit, „corectat”, „acordat”...

(Paul Goma, Gherla)

Biletul nr. 70

Nu demult, în ghețurile siberiene s-au descoperit câțiva mamuți bine congelați în burta căroră, spre stupoarea cercetătorilor, se găseau flori de mușețel. N-o să discut

aici despre fătarnicia naturii, nici despre destinul tragic al acestor blânde ierbivore, ci despre o jignitoare comparație din titlul unui articol apărut în presa occidentală „În România, ultimul mamut Stalinist”. Stalinist desigur, dar de ce mamut? Fiindcă tare mă tem că, în loc de mușețel, la o eventuală mutație a climei sociale, în pântecul încăpător al stalinistului nostru vom descoperi câteva duzini de cadavre. Din Valea Jiului, Brașov, Timișoara, Cluj, Iași, Tg. Mureș, București, au fost și sunt încă „pășcuți” oamenii vii, prea puțin cunoscuți sau de-a dreptul anonimi, ce au avut curajul să-și strige exasperarea fie și între patru pereți. [...]

Unde să fugi, când zidul Berlinului a fost importat cărămidă cu cărămidă și mutat la granițele României? Cine să te apere? Oarba justiție? Păi acei domni care au studiat la facultate forța și superioritatea „stângii” românești asupra dreptului roman se abrutizează în neputința și obediența specifică sistemului, încât, pentru a nu-și pierde posturile, ajung ei înșiși să considere dulcea constituție a R.S.R. drept un simplu material de propagandă, o unealtă a diavolului, de care nu te poți prevala în fata instanței. Un fost coleg de liceu, care într-un moment de disperare și revoltă a lipit câteva fițuici antiprezidențiale în Gara de Nord, a fost condamnat în 1970 la cinci ani închisoare și, lucru fascinant, însuși avocatul apărării l-a înfierat cel mai tare în timpul procesului, ținut bineînțeles cu ușile închise.

La cine să apelezi? La populara noastră miliție? Zdravenii și îmbujorații flăcăi, ce au lăsat C.A.P.-urile de izbeliște în seama bătrânilor și a bietelor femei, au fost plantați în mândrele lor uniforme, din zece în zece metri, pe străzile Bucureștiului, și privesc acum spre populație ca la o turmă nevolnică de oi. În scurta lor școlarizare au învățat că tot ce mișcă după ora 20, când se închid luminile, cinematografele, restaurantele, teatrele, adică ora când mor orașele României, toți pietonii sunt prezumtivi infractori.

Unde să găsești un sprijin? La angajații presei? La apostolii cultului personalității care scriu cu lingura cu care mănâncă? De 20 de ani încoace în ziarele noastre apar aceleași fotografii grosolan retușate. Se zdrăngănesc aceleași deșelate fraze, singurul spațiu cu adevărat viu fiind cel destinat anunțurilor mortuare... [...]

11 noiembrie 1989,

apărut în Frankfurter Allgemeine Zeitung
(Mircea Dinescu, **Mamutul și literatura**)

Biletul nr. 71

A concepe doar o „Istorie a Literaturii Române de Detentie” sub comunism îi frustra pe unii înaintași glorioși de dreptul de a fi prezenți în ea - prin excludere cronologică și politică -, deși ei sunt aceia care au început a hrăni cu lucrările lor acest gen literar aparte. [...] Aceasta a iscat o altă dificultate, provenind din opțiunea între tehnicile expunerii posibile mie. Capitolele se cuvenea să propună portrete ale memorialiștilor, biografii și prezentarea lucrărilor prin rezumări comentate, tocmită de mine? Sau trebuia să adopt un stil cvasididactic, acela al ilustrării prin citate exemplare?

Am ales calea din urmă [...] pentru trei motive: mai întâi, fiindcă impresiile mele au prea puțină însemnătate în receptarea publică a operelor în discuție, comparate cu puterea de impact a unor pagini smulse din suferința însăși; în al doilea rând, pentru ca, fiind vorba despre cea dintâi „Istorie a Literaturii de Detentie” ce apare în literatura universală, se cade ca ea să pună la dispoziția unor cititori nefamiliarizați cu materia ei cât mai multe probe pentru judecarea valorică, istoricului rămânând să indice doar căile de apucat de către cititor în vederea receptării. [...] În al treilea rând, cum am precizat mai sus, fiindcă edițiile unor atari cărți sunt mici, vândute unde nu te aștepti și mai puțin pe unde le cauți, ele se epuizează cu rapiditate, astfel încât trecerea mea în revistă e datoare să ofere cititorului care nu cunoaste bine materia ei și o perspectivă directă asupra scrierilor discutate. [...]

Cuvântul scriitorului investigat este suprem, în această perspectivă, fie și acceptând eu blamul „didacticismului”, ori acela că nu înfățișez publicului și posterității o lucrare eminentamente originală. Autorii se vor dezvălui pe ei înșiși, în cele ce urmează.

(Mihai Rădulescu, **Istoria literaturii române de detenție: memorialistica reeducărilor**)

Biletul nr. 72

Comunismul nu e doar o ideologie, este o lume. Ea nu poate fi nici pur și simplu demonizată, nici pur și simplu uitată. [...] În fond, privit ca o epoca încheiată, închisă definitiv, comunismul poate avea farmecul lui: un sclavagism „suprerealist” – cu sclavi făcând cozi la cinemateci, la cărți (cumpărate „la pachet”, bune și proaste laolalta), cu familii puternice, unite, care păstrau vechi tradiții și în care bătrânii făceau cozi de ore în șir (pensionari fiind) ca să „prindă” ceva hrană pentru trib, în care cultul prieteniei crea forme de agregare socială voluptuoasă –, o nemărginită fericire intelectuală (și afectivă) dată de discuții nesfârșite în jurul ceștilor cu ceai. Era o epoca în care timpul curgea altfel, în volute care dădeau lumii o nesfârșită, superbă, uneori, melancolie...

Dacă am fost egali în sărăcie, n-am fost egali (asemănători) în ceea ce comunismul a făcut din fiecare. În fond, eu sunt ceea ce comunismul și reacția la comunism au făcut din mine. [...] Mi-au dat cărți „sănătoase”, dar eu mi-am cumpărat doar tomuri „decadente”, „bolnave”. Mi-au spus povești educative cu pionieri, iar eu mă dădeam în vânt după poveștile cu bad-boys și bad-girls (auzisem de una, Madonna, care cânta disco, apoi am văzut-o și pe video). [...] Îmi dădeau la radio muzică populară sau corală și eu ascultam la casetofon Simon și Garfunkel, Pink Floyd sau mai știu eu ce. Îmi dădeau filme cu eroi ai neamului sau eroi contemporani și eu mă duceam să fac coadă la Cinematecă unde rulau filmele lui Fellini, Antonioni, Bergman, Forman etc. Îmi puneau sub nas ierarhii culturale dubioase, dar nu-mi păsa, aveam la dispoziție cultura underground: cenaclurile literare în care se năștea un alt fel de literatură decât cea de până atunci: rafinament și subversivitate. Și ca mine făceau toți prietenii mei. Comunismul ne-a deformat și noi am răspuns deformării printr-o naturală creativitate. Dacă am ști și cum s-o folosim!

Sunt un scriitor pentru care trecutul e miza lui literară. Dar un scriitor pentru care nu timpul e cel pierdut și căutat, ci subiectivitatea. Pentru mine, ca subiectivitate, intervalul dintre 1965 (anul în care m-am născut) și 1989 (anul în care a renăscut România) nu este intervalul unui timp al comunismului, ci viața mea. Viața mea care, uneori, poate semăna cu a voastră, de oriunde ați fi...

(Simona Popescu, **All That Nostalgia**)

Biletul nr. 73

Dincolo de orice revistă sau de cenaclul „matcă”, importantă este realizarea unei individualități poetice, capacitatea fiecăruia de a-și construi un univers propriu, o retorică specifică (în interiorul noii paradigme pe care o aduce generația sa). Generația '80 e bogată în personalități poetice ireductibile. Ce unește însă această generație, ce dă specificul ei?

Pe lângă spiritul de frondă, de refuz al clișeeilor de tot felul, descoperim, la cei mai valoroși poeți ai generației '80, câteva mize majore: (auto)biograficul, atenția la realitatea înconjurătoare, dar și conștientizarea faptului că poezia e un text, care se raportează nu numai la obiectele și senzațiile imediate, ci și la tot ceea ce s-a scris (spus) deja, încercarea de folosire (inclusiv în poemele cu evidentă deschidere metafizică) a unui discurs apropiat de limba vorbită etc.

Esența noii paradigme poetice pe care o deschide generația '80, o constituie răsturnarea relației, care domina în modernism, dintre poet și limbaj, dintre text și realitate. Dacă pentru poezia interbelică și pentru cei mai importanți poeți postbelici (de la Ștefan Augustin Doinaș la Virgil Mazilescu) poezia este limbaj, e text, iar poetul trebuie să „dispară” în spatele acestuia, să fie „impersonal”, pentru poezii optzeciști poezia exprimă, comunică o realitate (textul poetic nu mai e o finalitate, ci un mijloc), iar persoana poetului devine sistemul de referință, instanța ordonatoare, în locul limbajului sau al transcendenței („goale” sau „pline”). [...]

(Alexandru Mușina, **O poezie pentru mileniul III, în Antologia poeziei generației '80**)

Biletul nr. 74

Spre sfârșitul anilor '70 și începutul anilor '80 apare, mai întâi în cenaclurile și cercurile literare studențești, apoi sporadic în reviste, o nouă generație de poeți, prozatori și critici care încep să pună în discuție modelele literaturii.

Cei mai activi sunt poeții. Versurile lor ironice, „realiste”, biografice nu seamănă nici cu acelea ale lui Nichita Stănescu, Marin Sorescu sau ale Anei Blandiana, nici, mai ales, cu acelea cultice, inițiatice, solemn magice ale poezilor echinoxști. Un nou stil de a gândi și de a face poezie e pe cale să se constituie și stilul, cum se întâmplă în mod curent în literatură, întâmpinând rezistența spiritelor conservatoare.

Se invocă mereu prozaismul și spiritul exagerat parodic, „bășcălios” al acelor poeme care nu mai vor să țină seama de legile genului liric. Poeții nu se lasă intimidați și, sprijiniți de o parte a criticii, duc mai departe experimentul lor. Mai târziu, spre mijlocul deceniului al IX-lea, modelul poetic se definește mai bine și capătă un nume: postmodernismul.

(Eugen Simion, **Scriitori români de azi, IV**)

Biletul nr. 75

Simptome ale atitudinii postmoderne detectabile în literatura română a anilor '80-'90: „întoarcerea autorului” în text, rebiografizarea persoanelor gramaticale printr-o nouă angajare existențială, implicarea mai acută în realitatea cotidiană, de aici și acum, evitarea capcanelor „naivității” confesive prin deconspirarea mecanismelor textuale și atingerea- prin atare deconspirare- a unui patetism mai profund.

Simptome stilistice: extinderea narativității asupra poeziei și criticii, în special sub forma scriiturii tip jurnal, concedierea metaforei din poziția deținută în modernism, cultivarea efectelor cu direcțe sintactică și lexicală, dar și manifestarea distanțării „profesioniste” față de jocul înșelător al limbajului, de unde acțiunea de tip critico-teoretic exercitată din interiorul operei, adesea convertită (sau mascată) în ironie, supraetajarea textuală, multistilismul, apelul la aluzia culturală, la citat, colaj, pastişă, parodie și alte forme de intertextualitate, o mai accentuată omologie stilistică între genuri.

(Ion Bogdan Lefter, **Postmodernism. Din istoria unei „bătălii” culturale**)

Biletul nr. 76

Am fost într-o vreme, pe când viața începuse să mi se pară atât de cenușie încât nu mai merita trăită, un maniac al jocurilor pe computer. Timp de vreun an de zile am avut nevoie de doza zilnică de virtualitate: îmi făceam toate treburile pe fugă, renunșasem la mâncare și la somn și îmi tremurau mâinile după claviatură și mouse[...]

Pe lângă multe alte efecte de adâncă alienare, jocurile de acțiune și strategii mi-au schimbat, în acea vreme nu tocmai îndepărtată și nici tocmai cu desăvârșire încheiată, însăși ideea despre om, despre trup, despre felul cum arată și funcționează bucată asta complicată de materie care ascultă – parțial- de voința noastră.[...].

Dar ceea ce deosebește esențial viețile noastre virtuale de cele reale este miraculoasa și binecuvântata putere de a da „Save”. „Salvează, tati, salvează!” îmi spune fiică-mea, alarmată, din două în două minute, de câte ori mă privește jucându-mă. „Jucându-mă?” Nu: trăindu-mi viața virtuală, cea în care sunt erou, în care n-am nevoie de prietenie, dragoste sau fericire, cu o intensitate cum n-am trăit niciodată în „lumea cea comună”. Înaintea fiecărei confruntări decisive „salvez”. Dacă pierd, dau timpul înapoi de unde am salvat și-mi îndrept greșeala. Altfel, rareori aș putea încheia un joc. Dacă, vreodată, aș fi consultat de autorul jocului în care trăim cu toții și aș putea să sugerez o singură îmbunătățire a lui, asta aș îndrăzni să cer: „Doamne, dă-ne, măcar de câteva ori în viață, puterea de a folosi comanda Save!”, de a da timpul înapoi, de a șterge remușcarea, suferința, răul provocat altora, de a repara ireparabilul. [...]

(Mircea Cărtărescu, **Pururi tânăr, înfășurat în pixeli**)

Biletul nr. 77

Revenind pe meleagurile natale, să inventariem pentru început substituenții terminologici ai postmodernismului, propuși de literații români. O facem cu tristețea lucidă a celui care își vede bietele fișe strânse de-a lungul anilor anulate de același spirit sintetic și ordonat până la pedanterie care este Corin Braga: „o nouă sensibilitate” (Ioan Bogdan Lefter), „antropologism” (Mircea Nedelciu), „nou antropocentrism” (Alexandru Mușina), „romantism întors” (Radu G. Țeposu), „antimodernism” (Simona Popescu) sau „epistemă culturală” (Gheorghe Crăciun). Lista nu s-a terminat, căci Mihaela Ursa reamintește despre „nou-hermetism” (Corin Braga) și „psiheism” (Călin Vlasie).

Plăcerea exercițiului onomastic o au și alții. De foarte aproape de limitele generației, Vasile Andru vede postmodernismul ca pe o „antropogenie”, iar mai de departe, Radu Enescu nu-l vede deloc bine, opunându-i termenul de „transmodernism”. Vina esențială a postmodernismului ar fi aceea că golește de substanță limbajul, pe când transmodernismul îl revitalizează. Postmodernismul ar fi deci un moment crepuscular, pe care – și mai tăios – Gheorghe Grigurcu îl vede ca pe „un simptom al dezorientării”, un fel de „oboseală a modernismului”, sinteză pseudoclasică și în esență „un sfârșit de ciclu”.

(Al.Th. Ionescu, **Mircea Nedelciu - monografie, antologie comentată, receptare critică**)

Biletul nr. 78

Poetul modern spune ceea ce spune literal și în toate sensurile. Aceasta presupune, credem, o mare răsturnare, dacă nu chiar o revoluție în imaginația lecturii. De aici – cel puțin statistic vorbind – complicata problemă a receptării poeziei moderne. Cititorul este obișnuit (educația literară predominant clasică a școlii contribuind nu puțin în această privință) să creadă că un text spune totdeauna și altceva decât spune în mod direct; iar acest altceva i se pare esențial. El poate, eventual, accepta că accesul la acest altceva să fie dificil, că spre a ajunge la el, să facă eforturi, să-și însușească o cantitate mare de informații (istorice, biografice, literare), să învețe a folosi coduri care-i erau, până atunci, necunoscute.

Oricât de straniu ar părea, cititorul mediu (și nu numai el) se simte aproape insultat intelectual când i se spune că acel altceva de dincolo de text pur și simplu nu

există. O atare absență i se pare scandaloasă, textul însuși devine ininteligibil, autorul, condamnabil pentru că nu vrea să spună nimic (deși spune). Acceptarea literalității poeziei (și modificarea în consecință a imaginației lecturii) este prima și poate cea mai însemnată condiție a receptării adecvate a lirismului modern.

Desigur, tentația interpretării apare, ea poate fi chiar foarte puternică; fără ea nici nu s-ar putea naște acea senzație de bogăție semantică inepuizabilă gata să se reverse, să explodeze, să disloce, prin forța ei misterioasă, înseși categoriile limbajului. Orice interpretare particulară se va lovi însă de conștiința posibilității unui număr indefinit de interpretări cel puțin tot atât de justificate. Ambiguitatea poeziei moderne (dimensiune a înseși conștiinței moderne a poeticului) este rezultatul direct al unei lecturi literale.

(Matei Călinescu, **Conceptul modern de poezie**)

Biletul nr. 79

Poezia nu va reuși niciodată, ea singură, să aducă nici pace și nici mai multă prosperitate în lumea contemporană. Ea nu va rezolva niciuna dintre problemele politice sau economice ale lumii noastre și nu va conta ca argument pentru așezarea pe un nou fundament a relațiilor dintre pisici și șoareci, dintre câini și pisici, dintre oameni și câini. Singurul loc în care poezia poate semnifica ceva este lumea contemporană individuală. Acolo, în firea fiecăruia, poezia mai poate modela ceva și din aceste mici șlefuiți ale crudităților noastre intime se mai poate aprinde o undă de comunicare normală între indivizi având creiere identice, dar viziuni diferite.

Poezia poate umaniza, dar nu în marșuri și nu în misiuni de umanizare. Le citesc uneori, câte o poezie, elevilor mei. Îi văd dintr-odată atenți; chiar dacă nu înțeleg, devin atenți. Ascultă mai degrabă din bucuria de a ieși din rutina zilnică. Această minimă atenție este o mare victorie a poeziei asupra firii lor. Să fii atent la comunicarea unui mesaj, chiar dacă nu-l înțelegi în totalitate, mi se pare copleșitor pentru o lume normală.

(Matei Vișniec, **Despre rolul poeziei în lumea contemporană**)

Biletul nr. 80

O liniște imensă, suspectă, emană din întreaga poezie modernistă în acest secol neliniștit. Astăzi caracterul dictatorial al văzului cu tot ce implică el (renunțarea la umanism, la comunicare, la plăcerea lecturii, la căldura și catifelarea vocii) a căpătat proporțiile unui dezastru. Poezia a rămas fără public, iar poetul a ajuns să nu se mai poată exprima pe sine însuși în propriul său text, să producă lucruri străine de persoana sa reală. Din poemele unui modernist, chiar remarcabile estetic, nu putem ști cine este de fapt acel poet, cum trăiește, ce gândește despre viață. Frângerea punții dintre text și referent, salutară la sfârșitul secolului trecut, a devenit azi insuportabilă. Nu se mai poate respira în niște tipare poetice care pierd denotatul într-o pulbere de conotații. Rimbaud a scris în „Alchimia verbului” că, prin dereglarea tuturor simțurilor, reușea sincer să vadă în loc de o fabrică niște turnuri de minaret. Astăzi poeții de pretutindeni se străduiesc să vadă fabrica și nu mai reușesc să vadă decât turnurile cu semilună.

[...]... trebuie să devenim conștienți de fundătura în care modernismul a adus poezia. Și mai ales de greutatea imensă de a vedea, la ora actuală, un alt drum, regenerativ, în poezie. Pentru că reflexele vizuale ne-au intrat în sânge, pentru că întreaga critică literară este azi un debușeu al modernismului. Poate că poemele care vor fi considerate peste ani capodopere ale postmodernismului românesc (numesc așa nimic altceva decât miraculoasa, ipotetica regenerare despre care vorbeam) există

deja, trecute complet cu vederea nu numai de critică și public, dar până și de autorii înșiși.

(Mircea Cărtărescu, **Cuvinte împotriva mașinii de scris**)

Biletul nr. 81

Ca român am convingerea și intuiția că literatura și cultura țării noastre exprimă o parte din Europa, după cum Europa se exprimă, la rândul său, în parte, prin România.[...]

Progresul percepției românești a Occidentului, al deschiderii adesea rapide, vertiginoase, spre ideile, formele, valorile și modelele sale, a fost și este însoțit – și trebuie să fie tot mai mult însoțit – de o cât mai adâncită, nuanțată și amplificată dezvoltare a specificității noastre, a originalității creatoare românești. „Occidentalizarea” nu poate fi concepută decât ca un incitant, ferment, stimulent, termen riguros de confruntare pentru totalitatea virtuților noastre spirituale.

În măsura în care acestea sunt și se dovedesc tot mai autentice, mai viabile, într-adevăr creatoare, contactele cu Europa nu numai că nu alterează, corup sau sugrumă valorile și posibilitățile noastre „specifice”, dar acestea din urmă nu pot fi decât incitante, consolidate și amplificate printr-o astfel de confruntare. Solidarizarea și integrarea sunt urmate în mod inevitabil de confruntare și delimitare, de consolidare pe fundamente proprii.

Frecvențele noastre europene ne îmbogățesc ca oameni și ca români, sporind conștiința românească-europeană a fiecăruia dintre noi. [...] În orice cultură, influențele joacă un rol fecund.

(Adrian Marino, **Prezențe românești și realități europene**)

Biletul nr. 82

După cum se știe, problema „tradițională” a culturii române a fost, de-a lungul secolelor XIX-XX, retardarea [rămânerea în urmă] față de marile culturi occidentale. Din acest punct de vedere, proiectul pașoptist n-a fost altceva decât un efort de recuperare a decalajului. În modernism, Lovinescu l-a conștientizat, l-a teoretizat și, susținut de o întreagă mișcare literară l-a văzut dând rezultate. „Sincronizată” n-a rămas – însă – literatura română postbelică din cauza episodului proletcultist și – în general – regimului comunist, care a oprit evoluția și a dat ceasul culturii înapoi. O nouă sincronizare se va produce abia în anii '80-90, odată cu apariția unui postmodernism românesc.

Trăgând linie și adunând, vedem că, în ciuda unor decalaje, perturbări, alinieri ușor tardive, literatura noastră s-a conectat îndeajuns de concludent la ultimele două mari curente literare și culturale europene și euro-americane, modernismul și postmodernismul. În schimb, precedentele două, clasicismul și romantismul sunt ilustrate la noi foarte atipic, cu mari întârzieri și în amestecuri care fac corespondențele dificil de descris și de susținut. Fără a intra aici în alte detalii, voi spune doar că, din perspectiva raportării la periodizarea standard a culturilor occidentale, cele două secole de literatură română instituționalizată au statut distinct: în secolul XIX, curentele noastre literare au profiluri specifice, descriptibile în funcție de curentele europene premoderne, dar ireductibile la ele, în timp ce în secolul XX se produce alinierea, conceptele generale devenind și la noi operaționale, deși intuziunile politicului în metabolismul cultural vor produce în jumătatea a doua a secolului perturbații grave.

(Ion Bogdan Lefter, **Recapitularea modernității**)

Biletul nr. 83

O paralelă între lectura propriu-zisă și lectura iconică, intermediată de cinematograful sau de TV e edificatoare. Ce facem când citim un roman și ce facem când vizionăm un film? Cititorul n-are acces direct la imagine, ci la cuvinte, deci la reprezentări mai mult sau mai puțin abstracte, pe care trebuie să le „traducă” sensibil, să le „închipuie” în plenitudinea corporalității lor. Nici măcar un mare maestru al descrierii peisajiste, de talia lui Sadoveanu, nu poate rivaliza în bogăția de detalii, autenticitate și prospețime a coloritului cu un operator de film, fie el și mediocru. Această diferență de „redare” e însă compensată la scriitor printr-un excedent de „sugestie”. Sadoveanu scrie: „Peste singurătăți a nins deodată o tonalitate sură, tristă și rece”. Cum poate obiectivul aparatului de luat vederi să evoce „singurătățile” peste care „ninge” o „tonalitate” în același timp „sură, tristă și rece”? Dar propoziția: „Ne oprirăm ca într-un fel de farmec și uimire”? În ce chip e descriptibilă fotografic o asemenea stare de spirit prin excelență aproximativă, inefabilă, ambiguă? Procedul scriitorului e deci de a folosi „racursiuri” [modalitate de redare a unui subiect în pictură, sculptură sau fotografie, micșorând dimensiunile prin efectul perspectivei] simbolice și metaforice delicate spre a-l solicita pe cititor să-și „fabrice” o reprezentare mentală „îmbogățită”, conținând atât ce i se comunică nemijlocit, cât și ceea ce trebuie subînțeles (completând tabloul cu datele omise), dar care poate fi asociat (convocând diverse conotații mai mult sau mai puțin personale).

Așadar, cititorul nu e un simplu aparat de înregistrare, ci un colaborator care tâlmăcește „instrucțiunile” autorului, „construiește” în spiritul lor și contribuie cu un supliment de informații.

(Paul Cornea, **Introducere în teoria lecturii**)

Biletul nr. 84

În ceea ce privește relația autor-narator-personaj, esențială în orice narațiune, putem spune că în narațiunea memorialistică autorul încheie un pact autobiografic și un pact istoric; el își scrie viața după cum o trăiește și, din această pricină, viziunea scriitorului poate schimba sensul faptelor trăite. [...] Apoi, sinceritatea, adevărul sunt noțiuni care trăiesc independent de narațiune și de puterea ei de a da imaginea verosimilă a unei vieți în istorie.

Al doilea element (naratorul) are, aparent, mai puține libertăți decât naratorul din proza de ficțiune. El operează cu date controlabile și povestește o viață trăită, nu imaginată. Își ia, cu toate acestea, libertatea de a povesti istoria din punctul său de vedere și face portretele pe care le crede de cuviință. [...] Cititorul, îndepărtat în timp de faptele narate, primește și judecă totul în funcție de ceea ce am putea numi imaginația adevărului în istorie.

Mai interesant în memorialistică este personajul ei, cel despre care se vorbește. O caracteristică a lui ar ține de faptul că el nu vine singur, cum s-a zis, în narațiune: vine mereu însoțit de evenimente, de întâmplări din afara existenței lui, vine, pe scurt, însoțit de istorie. De modul în care prezintă faptele istoriei depinde credibilitatea lui ca martor și credibilitatea lui ca personaj într-o narațiune care vrea să pună istoria într-o poveste și, cum am zis, să transforme o viață într-un destin. Citind multe cărți de memorii, am ajuns la convingerea că memoriile nu sunt niciodată modeste. Ele propun implicit sau explicit o morală de viață și un model de existență. Nu trebuie crezuți cei care ne spun că nu vor să fie decât „notarii umili ai istoriei”. Când se apucă să scrie, ambițiile, ispitele îi copleșesc.

(Eugen Simion, **Pactul cu istoria**)

Biletul nr. 85

Scriitorul postmodern scrie într-o epocă în care mass-media produce propria cultură, o cultură în care realul nu poate fi deosebit de imaginar, adevărul de ficțiune. O cultură a simulacrului, repet formula. O cultură – în cea mai mare parte – de consum, o cultură a imaginii înghițită a doua zi de alt rând de imagini.

Cum se descurcă în aceste condiții creatorul veritabil, acela care mizează pe scriitură sau pe imaginea plastică? Șansa lui este să prezinte obiectiv și inspirat relația dintre individ și cultura simulacrului și să vorbească despre ceea ce mass-media provoacă în el, îl falsifică sau îl face să reflecteze sceptic la aceste comodități care i-au invadat spațiul de securitate. O posibilitate! Alta ar fi ca artistul să folosească în interesul operei sale facilitățile mass-media și imensa lor forță de penetrație. De pildă, „să treacă opera” (așa zic managerii culturii actuale) la televiziune, să provoace publicul, să-i stârnească interesul și să-i tulbure comoditățile.

Mulți spun că, dacă o carte nu trece la televizor, nu există. Nu este, totuși, sigur că, dacă o carte este prezentată la televizor, va ajunge la destinatarul ei (cititorul). Chestiune imprecisă, traseu complicat. Indiscutabil este doar faptul că mass-media e pentru scriitor un concurent pe care el, scriitorul, trebuie să-l transforme într-un aliat. Altminteri, concurența îl va zdrobi pur și simplu. Deja i-a luat cea mai mare parte dintre cititori.

(Eugen Simion, articolul **Post-Postmodernismul**, 1998)

Biletul nr. 86

Poezia celor mai mulți scriitori din generația mea [n.n. generația '80] pierde la lectura cu „ochii”. Ea este produsul cenaclurilor, al unei anumite strategii orale, care o marchează în cele mai intime resorturi ale ei. Este un tip de poezie care ține cont enorm de public și mai ales de cea mai ignorată trăsătură a poeziei în modernism: o **voce**, de vocea celui care a creat poezia. Nimeni nu ar putea scoate mai mult dintr-o poezie de-a mea decât scot eu, într-o lectură publică (firește, folosesc un „eu” generic). Un volum de versuri al unui poet din generația mea își atinge scopul când își determină cititorul să recite cu voce tare. Elementul vizual nu lipsește, desigur, dar el încearcă să se armonizeze cu vocea, să o ajute să se înalțe.

„Voluptuos joc cu icoane și cu glasuri tremurate” – Eminescu definea poezia ca o sinteză de vizual și auditiv. Dacă vrea să redevină o plăcere și o generatoare de plăcere, să redobândească un mesaj omenesc, să aibă din nou acces la acea căldură a vocii și a pielii în lipsa căreia poezia rămâne un joc cu mărgele de sticlă (lucru care mie, cel puțin, mi se pare de neacceptat), poezia va trebui să iasă din modernism. Postmodernismul nu este, deci, pentru mine, un concept, ci o necesitate reală.

Va trebui să abandonăm mașina de scris.

(Mircea Cărtărescu, **Cuvinte împotriva mașinii de scris**, în *Caiete critice*)

Biletul nr. 87

La întrebarea dacă un scriitor trebuie să aibă cultură științifică răspund, nu foarte decis, dar măcar audibil: nu. La fel răspund la întrebarea dacă el trebuie să fie un erudit sau, dimpotrivă, un ignorant, un intelectual sau un barbar, poate chiar și la întrebarea dacă trebuie să fie talentat sau farseur. Cuvântul care mă incomodează în toată această serie e „trebuie”. Voronca avea dreptate în observația lui (pe care n-a pus-o totuși în practică, pentru că întreaga sa poezie decurge dintr-un șir incredibil de

constrângeri, uneori absurde): „Poezia nu trebuie nimic.” A fost o vreme când am crezut și eu, ca o bună parte din generația mea, că scriitorul trebuie să fie un om de o vastă cultură, plin de conștiință de sine, preocupat de aspectele teoretice ale artei sale. Dar am supraviețuit vreun sfert de veac acelei epoci, iar azi, privind înapoi, observ că alături de „trebuie”, foloseam pe-atunci încă un cuvânt: „scriitor”. Scriitorul, am înțeles de-atunci, nu există, există doar scriitori, teribil de diverși, care frământă-n fel și chip substanța multifacetată a literaturii. Mulți dintre cei mai subtili mânători de concepte teoretice nu mai sunt citați azi. [...] Autorii care-au rămas și se citesc și azi sunt cei care, mergând pe nenumărate căi, multe diametral opuse, au ajuns să înțeleagă, intuitiv, intelectual sau pur și simplu prin forță artistică brută, ceea ce scria Wittgenstein spre sfârșitul operei sale din tinerețe: că nu există nimic miraculos în lume, că miraculos e doar faptul că lumea există. Că poezia scrisă este o fântână în oceanul de poezie naturală a lumii.

Atracția mea pentru scrierile științifică, prin urmare, nu este un „trebuie” pentru un „scriitor”, ci doar un reflex al curiozității mele în fața lumii, a poeziei ei naturale. Lumea mă interesează ca om, și nu ca scriitor, prin nesfârșita ei inteligență, în care intelectul meu se integrează ca un motiv într-un covor. Nu vreau să pierd nimic, iau permanent mostre din nenumărate straturi ale cunoașterii. Nu citesc mai multe cărți de literatură decât cărți de biologie, fizică, neurologie sau cărți de bucate. [...]

Nu e vorba aici de felul în care „scriitorul” „trebuie” să vadă lucrurile. E vorba de felul meu de a fi. Nu vreau să-l impun nimănui. Nu vreau să fie sau să ajungă dominant.

(Mircea Cărtărescu, **O fântână în mare**, în Dilema veche)

Biletul nr. 88

Dintre puterile exercitate social, singura care nu dorește stabilirea unei mai mari puteri asupra celuilalt, singura care nu aspiră să se sporească pe ea în detrimentul celui asupra căruia se exercită, este puterea medicală. [...] Că este așa o dovedește acea particularitate a voinței de-a îngriji, anume că reușește să depășească aspectele dezagreabile, uneori repulsive, ale activităților medicale. Tot așa cum unei mame nu-i e silă să schimbe scutecele unui copil, nici medicului sau infirmierei nu-i repugnă cele mai dificile și mai dezgustătoare aspecte ale profesiei. Firește, realitatea aduce multe corective acestei scheme ideale. Înainte de toate, profesiunile de îngrijire, și mai cu seamă cariera de medic, aduc reputație și sunt relativ bine plătite. „Doctorii fără arginți” – Cosma și Damian – au fost canonizați, ceea ce este o dovadă că nu-i găsești pe toate drumurile.

Această atitudine premială față de medicină aduce alte motivații în profesie. Medicina este și calea spre prestigiul social. În fine, medicina este și, intelectual vorbind, o profesie excitantă și va atrage pe cei care vor să rezolve misterele naturii. Aceste „impurități” nu sunt cu necesitate frâne către profesarea unei medicini oneste și eficiente. Cu o singură condiție: coexistența vocației de-a îngriji. Inșii care nu au această fibră „maternă” nu au ce căuta în profesiile medicale. [...] Pe de altă parte, puterea medicală întâlnește dificultăți legate de exercitarea ei în cadrul unor instituții. Instituțiile – spitalele, în cazul dat – sunt medii în care se exercită numeroase competiții pentru putere.

Voința de-a schimba ierarhiile stabilite, mișcările orizontale și verticale în sânul echipelor sunt inerente profesiei. Ca și în cazul cavalerilor Graal-ului, care uitaseră țelul lor primordial (găsirea obiectului sfânt, a pocalului în care a fost cules sângele lui Cristos), acest ordin cavaleresc de tip special care este ordinul medical uită câteodată menirea lui particulară, îngrijirea, pentru a se epuiza în luptele instituționale. Repet: îngrijirea, nu vindecarea. Orice medic bun știe că nu trebuie să trăiască în obsesia vindecării bolnavului. Aceasta ar duce la o greșeală fatală, aceea că indivizii de la care nu se poate obține o restitutio ad integrum ar trebui abandonați. Vindecarea este

eventuală, rareori completă. Optica corectă este îngrijirea. După ea vine salvarea vieții (de unde scepticismul medical față de eutanasiile) și numai la urmă vindecarea, adică recuperarea acelei normalități ideale care este sănătatea. M-aș bucura dacă aceste câteva rânduri ar cădea sub ochii celor ce încep să practice profesii ale îngrijirii sau se pregătesc să le studieze.

(Ion Vianu, **Despre puterea medicală**, în Dilema veche)

Biletul nr. 89

Diferența esențială dintre Est și Vest este – cred – diferența dintre mânie și calm, dintre tensiune și destindere. E vorba de atmosfera în care respirăm, de climatul sufletesc al vieții zilnice. Există și în Occident enervări, insatisfacții, răsteli și chiar atacuri de furie. [...] În genere însă, strada, magazinele, instituțiile, mijloacele de transport, scena politică, ziarele nu sunt locuri ale conflictului. Nu se vociferează, nu se schimbă injurii și îmbrânceli, nu se caută harțagul cu orice preț. În Răsărit, dimpotrivă, aerul e apăsător, ca deasupra unui câmp de luptă. S-ar zice că toată lumea urăște pe toată lumea. Cearta este un mod de viață. Trăim din resentiment. Lupta politică vizează exterminarea adversarului, gazetăria e un apogeu al nervozității ofensive. Intelectualii se ceartă între ei, societatea civilă e o simplă manufactură a protestului, guvernul, președinția și parlamentul se epuizează în purulente manevre de gherilă. Clienții îi detestă pe comercianți și comercianții, pe clienți, poporul s-a săturat de politicieni și politicienii de popor, cultele religioase se excomunică reciproc. La volan te înfurii, în stația de autobuz, la gară și la aeroport te înfurii, la slujbă te înfurii, la televizor te înfurii. Românul de azi e, prin definiție, mâniaș. [...]

Se vor găsi destui care să caute acestei epidemii de bilă galbenă justificări contextuale. Cum să nu fii mâniaș? Țărișoara e enervantă la maximum. Totul – de la politică la presă, de la birocrație la prețuri, de la maniere la moravuri – te poate scoate din minți. Dacă ești cât de cât normal, îți ieși din fire. Vorba lui Teofrast: „E cu neputință ca un om bun să nu fie cuprins de mânie când are de a face cu oameni răi”. Un comentariu al lui Seneca pune însă această frază într-o altă perspectivă: s-ar zice că, după Teofrast, cu cât cineva e mai bun, cu atât e mai irascibil. La limită, omul perfect e un soi de nebun furios, lovit, clipă de clipă, de mizantropie. [...] Antichitatea știa că mânia e, adesea, opusul curajului, chiar dacă (și tocmai pentru că) împinge spre temeritate. Mânia e nebărbătească. Sintagma „popor vegetal” nu exclude (ba dimpotrivă!) nervozitatea și gâlceava. Tranziția e, prin excelență, o perioadă nevrotică, născătoare de nevricale și de nevricoși. Vom fi scăpat de ea, când străzile noastre vor fi mai puțin zgomotoase, când oamenii vor vorbi mai puțin și mai așezat, când politicienii vor reuși prin inteligență ceea ce azi reușesc (iluzoriu) prin stricta valorificare a bojocilor. Ca să fiu cinstit, ideea că o astfel de perspectivă e încă foarte îndepărtată mă irită...

(Andrei Pleșu, **Despre mânie**, în Dilema veche)

Biletul nr. 90

1. Modernizarea educației în perioada 2008-2013, astfel încât în 2014, atunci când un nou buget al UE va intra în vigoare, școala românească să fie perfect sincronizată cu realitățile școlilor europene. Ne angajăm să refuzăm improvizațiile determinate de motive politicianiste și să modernizăm sistemul de educație cu mîgală și cu moderație, pentru a da coerență parcurșurilor și opțiunilor individuale, în particular printr-o revizuire curriculară substanțială, care să fie orientată de competențele cheie ce trebuie dobândite în școală.

2. Asigurarea în perioada 2008-2013 a unui minim de 6% din PIB pentru educație, pentru a o așeza pe o temelie solidă, pe durată medie și lungă. Garantăm familiilor,

elevilor și profesorilor că regulile sistemului de educație nu se vor schimba în funcție de anotimp și că acesta va fi finanțat constant în funcție de obiective clare și asumate transparent.

3. Transformarea educației timpurii într-un bun public, garantarea unei educații școlare obligatorii de 10 ani și a unui acces neîngradit la educație gratuită de 13 ani. Doar în acest fel, România se poate racorda la societatea cunoașterii, pregătind generațiile succesive din școli și licee pentru a beneficia din plin de reforma de la Bologna adoptată deja în Universitățile de la noi.

4. Descentralizarea financiară, definirea politicii de resurse umane și adaptarea curriculumului în funcție de nevoile specifice fiecărei comunități. Acestea reprezintă modalitatea prin care părinții, autoritățile locale și societatea civilă pot deveni parteneri responsabili ai formării viitoarelor generații de elevi, astfel încât școala să fie plasată în centrul vieții comunității.

5. Adoptarea principiului „finanțarea urmează elevul” în învățământul primar, gimnazial și liceal, respectiv a principiului „finanțării multianuale pe cicluri de studii și bazat pe proiecte” în învățământul universitar. Dacă finanțarea urmează elevul, atunci școlile mai bune vor avea căutare, iar cele care n-au performanță vor fi obligate să se redreseze. Dacă în Universități, se va trece la finanțarea pe bază de proiecte a unor cicluri de studii, se va produce diferențierea acestora. Plecând de la un sistem transparent și coerent de indicatori de referință, vom avea astfel Universități centrate pe studii de licență, Universități care vor organiza studii de licență și masterat, ca și Universități centrate pe studii doctorale și cercetare. [...]

(Pactul național pentru educație)

Biletul nr. 91

Aud tot mai des o formulă care mă contrariază: „a citi cărți”. „Ce faceți în timpul liber?” „Citesc cărți.” „Mai citește și tu cărți, că nu strică!” „Am auzit că X citește cărți.” Până mai ieri, cititul își subînțelegea complementul direct. Puteai, desigur, să citești și gazete sau scrisori sau inscripții, dar, în genere, a spune despre cineva că „citește”, că e „un tip citit”, că e „un mare cititor” implica, necesarmente, obiectul numit „carte”. Citim cărți, ce altceva? Există, e drept, formula celebră a lui Miron Costin despre „cetitul cărților”. Dar ea se referea la o ocupație încă minoritară, care trebuia definită precis. În plus, cronicarul folosea pluralul avînd în minte, inevitabil, Cartea, pe care multiplicitatea „cărților” nu face decît să o reflecteze edificator. („Cu cetitul cărților cunoaștem pe ziditorul nostru, Dumnezeu...”).

Reparația, într-un context cu totul nou, a expresiei cronicărești sugerează reintrarea lecturii în condiția minoratului. „A citi” nu mai e, astăzi, o ocupație atît de răspîndită încît să fie enunțată ca atare, fără detalii. De citit, mai citim câte ceva. Dar cărți nu prea mai citim. Pe de altă parte, cărțile continuă să apară, să se înmulțească epidemic, să alimenteze galopant librăriile și bibliotecile. Se scrie imens. De aceea, a vorbi numai de „declinul lecturii” e a neglija un straniu fenomen complementar: „inflația textului”.

În ziua de azi, pierdem contactul cu universul cărții, nu doar pentru că nu mai avem timp, nu doar pentru că preferăm computerul și televizorul, ci și pentru că suntem înconjurați de prea multe cărți. Abandonăm, uneori, mai degrabă din cauza sațietății, decît din cauza subțierii apetitului. Dacă nu mai citim nu este pentru că nu avem ce, nu pentru că bibliotecile s-au golit, nu pentru că avem alte tentații, ci, dimpotrivă, pentru că bibliotecile stau să pocnească, pentru că oferta e inhibitorie. [...]

Apar, trimestrial, mii de pagini noi: reorganizări ale informației, reformulări, descoperiri de detaliu sau de anvergură. Efectul e descurajant: dacă ești cât de cât realist, știi, de la bun început, că n-ai să poți acoperi niciodată materia care se revarsă, asfixiant, asupra ta. Scrupulul investigației exhaustive e condamnat la utopie și ridicol. Riști să mori în preliminarul sau să cazi într-un soi de diletantism

eroic. Cantitatea te demobilizează. [...] Mulțimea cărților provoacă, necesarmente, criza criteriilor. E din ce în ce mai greu să alegi, să te orientezi, să desparți apele: devii fie un consumator lacom și decerebrat, fie umbra, inactuală, a propriilor idiosincrazii. [...]

(Andrei Pleșu, **Cititul cărților**, în *Dilema veche*)

Biletul nr. 92

Nouă din zece români nu merg deloc la cinematograful, operă sau teatru. În plus, cartea nu este printre preferințele a jumătate dintre ei. [...] Acestea sunt doar o parte din concluziile unui sondaj realizat de Centrul de Sociologie Urbană și Regională.

Potrivit studiului, 87% dintre români nu preferă sălile de cinematograful pentru a viziona un film. 9% dintre ei cumpără un bilet la cinema o dată sau de două ori pe an. Românii nu acordă prea mult timp din programul lor nici activităților culturale. 89% dintre cei chestionați susțin că nu merg niciodată la spectacole de teatru, operă sau operetă, iar 74% dintre români nu vizitează muzee și nici nu merg la expoziții. Când vine vorba de citit, doar 48% din cei chestionați spun că petrec ceva timp în bibliotecă.

Aproape un sfert dintre români ascultă muzică, dar acasă, nu într-o sală de concert sau la discotecă. Peste toate acestea românii sunt credincioși. Studiul arată că peste 90% dintre cei intervievați, în vârstă de peste 18 ani merg la biserică.

Sondajul a fost realizat în perioada 1-25 septembrie pe un eșantion de două mii de persoane. Marja de eroare este de +/-2,2%.

(**Raport al Centrul de Sociologie Urbană și Regională**)

Biletul nr. 93

Datele de mai sus sunt rezultatul studiului „Mobilitatea socială în satul românesc” al cercetătorului Ioana Petre de la Institutul de Sociologie din București.

În anii '80 copiii aveau mai multă școală decât părinții. Diminuarea șanselor populației rurale de acces la treptele superioare de pregătire școlară și profesională, mai ales la liceu, școală postliceală și facultate, are drept consecință reducerea dramatică a șanselor de depășire a nivelului de pregătire și al celui profesional al părinților. Cu alte cuvinte, fiii ajung mult mai greu să aibă un statut social mai ridicat decât al părinților lor. În anii '80, mai mult de 70% dintre fii au ajuns la un nivel de pregătire și la un nivel profesional superior celui al părinților lor. În prezent, acest procentaj a scăzut la 60%.

Studiul arată că 92,4% dintre cei care nu au deloc pregătire școlară sau au numai clasele primare au aceeași profesie ca și părinții lor la sate, spre deosebire de 82,8% la oraș. Dintre actualii absolvenți de gimnaziu sau școală profesională, aproape două treimi au părinți fără școală sau doar cu școală primară. Cu mult mai puțini au părinți cu trepte superioare de instrucție, liceu sau facultate. Actualii absolvenți de liceu și facultate au în marea lor majoritate părinți din trepte inferioare de instrucție.

Totuși, cea mai mare parte a celor care depășesc nivelul de pregătire al părinților, au doar o treaptă de pregătire în plus. 80% dintre patronii de la sate au părinți muncitori sau țărani. Profesiile pe care le păstrează cei mai mulți oameni de la țară de la o generație la alta sunt cea de agricultor și de muncitor. Cu excepția patronilor, categorie care nu exista înainte de '89 în România, transmiterea profesiei de la părinți la copii are loc cel mai puțin la cadrele medii și la cei cu studii superioare. Conform studiului, oamenii de la țară își schimbă mult mai puțin statutul social comparativ cu cei de la oraș. Actualii agricultori provin în proporții covârșitoare din agricultori și muncitori. Muncitorii provin în aceleași proporții majoritare din agricultori și muncitori, cu alte cuvinte mișcările se desfășoară mai ales între „straturi sociale și profesionale” vecine, salturile fiind mult mai rare.

(Dorin Enciu, *cotidianul Gândul*)

Biletul nr. 94

Art. 8. Dreptul la respectarea vieții private și familiale

1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în executarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.

Art. 9. Libertatea de gândire, de conștiință și de religie

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.

2. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate forma obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.

Art. 10. Libertatea de exprimare

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

(Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Biletul nr. 95

Consiliul European este forul politic suprem al UE și totodată instituția care a promovat în mod decisiv procesul de integrare europeană. Consiliul European este alcătuit din șefii de stat și de guvern, președintele și un alt membru al Comisiei Europene și miniștrii de externe. Miniștrii de externe și membrul Comisiei Europene au doar rol consultativ. Consiliul European este o instituție interguvernamentală, în timp ce Consiliul Uniunii Europene, Curtea de Justiție a Comunităților Europene, Parlamentul European și Curtea Europeană de Conturi sunt organe fuzionate ale Comunității Europene.

Activitatea Consiliului European este reglementată în art. 4 din Tratatul UE. Consiliul stabilește liniile și obiectivele politice fundamentale, având deci competențe directoare. În cazuri excepționale, soluționează problemele care nu au putut fi clarificate la nivel ministerial. În cea mai mare parte însă, Consiliul se ocupă cu probleme privitoare la cadrul și perspectivele generale de evoluție ale UE. O altă importantă sferă de activitate o constituie politica externă și de securitate comună, coordonată de șefii de stat și de guvern la întâlnirile la nivel înalt.

Consiliul European nu are dreptul să ia decizii cu efect juridic, dar are un drept directiv. Rezultatele consultărilor sunt puse în practică de celelalte instituții europene. Consiliul European se întrunește de cel puțin două ori pe an într-un așa-numit Summit UE. Președinția Consiliului European se schimbă odată la șase luni, fiind asigurată de șefii de stat și de guvern ai UE, conform unui procedeu de rotație în care se ține cont de ordinea alfabetică, de populația și de mărimea țărilor membre.

Țara care deține președinția în Consiliu devine și gazda acestuia. Președinția Consiliului European oferă statelor posibilitatea de a conferi politici europene un impuls național propriu și de a-l pune în practică prin mijloace diplomatice. Ședințele Consiliului nu sunt publice. Totuși, acesta raportează în scris Parlamentului European rezultatele discuțiilor.

(Ghidul Consiliului European)

Biletul nr. 96

De ce este important să știm mai multe despre valorile europene? UE se bazează pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept și a respectării drepturilor omului, inclusiv drepturile persoanelor aparținând minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între bărbați și femei. România aderă la UE cu propriul set de valori. Este de așteptat ca acesta să fie influențat, pe termen mediu și lung, datorită intensificării contactului cu cetățenii din UE. Alți factori sunt schimbarea generațiilor, aplicarea în România a legislației europene, dezvoltarea politică, socială și economică. Integrarea în UE nu înseamnă pierderea valorilor identitare, ci contribuția activă și împărțită la diversitatea valorilor europene.

Opinii despre valorile europene:

„Valorile sunt principii care stau la baza acțiunii indivizilor, orientându-le. Valoarea este un criteriu pentru o decizie personală. Nu există valori bune și valori rele. Oamenii gândesc diferit, deoarece ei sunt diferiți. La fel sunt și societățile în care trăiesc. Valorile nu sunt aceleași nici chiar în interiorul unei comunități mari, cum ar fi populația unei țări; ele diferă în funcție de multi factori, printre care nivelul de educație, vârsta, mediul de rezidență (sat sau oraș). Valorile nu sunt impuse politic, ci se formează în timp și reprezintă acele principii la care aderă majoritatea populației. Odată format un set de valori, acesta se poate concretiza într-un act oficial, precum Constituția Europeană în cazul valorilor europene”. (Mălina Voicu, Bogdan Voicu, cercetatori, Academia Română)

„Am fost întrebat adesea unde sunt frontierele Europei. Răspunsul meu este că harta Europei este definită de mintea europenilor. Geografia fixează cadrul, dar, fundamental, valorile sunt cele care definesc frontierele Europei. Extinderea înseamnă lărgirea ariei valorilor europene, în care cele mai importante sunt libertatea, soldaritatea, toleranța și drepturile omului, democrația și statul de drept. [...] Conform prevederilor tratatelor – care sunt baza legală – porțile Uniunii sunt deschise tuturor statelor europene care îi respectă valorile și se angajează să le promoveze”. (Olli Rhen, membru al Comisiei Europene, responsabil cu extinderea)

(Uniunea Europeană în România)

Biletul nr. 97

Am fost invitat să vorbesc despre Ce înseamnă să fii european. Vă mărturisesc că nu îmi este ușor să dau un răspuns, pentru că sunt deja european: e o stare firească, pe care nu simt nevoia să o definesc. [...]

Iată deci câteva capcane ale definiției de european. De aceea, m-aș îndepărta de ele, pentru a defini calitatea de european prin împărțirea unui set de valori. Cu alte

cuvinte, a fi european înseamnă a împărtăși valori europene. Care sunt aceste valori? Cine și când le-a inventat? Sunt ele și valorile voastre? Pentru a da un răspuns la aceste întrebări, vă propun să ne uităm puțin la istoria Uniunii Europene. Uniunea a apărut din nevoia de a nu mai avea niciodată un război mondial. Planul, visul a fost integrarea voluntară a economiilor Europei atât de strâns, încât războiul sa nu mai fie o opțiune. Și a reușit, iar succesul se traduce într-o valoare europeană clară și palpabilă: pacea. Între statele membre nu au mai existat războaie după 1950.

O altă valoare, care a venit ca un produs secundar al primei este prosperitatea. Modelul economic integraționist al UE a dus nu numai la dezvoltarea economică în unele țări membre, ci la o creștere în toate țările membre, și, în timp, la reducerea decalajelor dintre regiunile mai bogate și cele mai sărace ale Uniunii. Cum s-a reușit acest lucru? Prin aplicarea concretă a unei alte valori europene: solidaritatea. Solidaritatea celui care are mai mult cu cel care are mai puțin, solidaritatea celui mai norocos cu cel cu mai puține șanse. S-a făcut astfel marele salt de la modelul de dezvoltare învingător-învins la modelul prin care toată lumea are de câștigat. Pace, prosperitate, solidaritate. Iată doar trei valori ale Uniunii Europene care chiar și singure pot explica de ce aceasta a devenit de-a lungul istoriei sale un magnet pentru restul continentului.

Tot mai multe state și-au dorit să aplice același model pentru a se putea bucura de aceste valori. Dar ele nu sunt singurele valori europene. O altă valoare, la care țineți mai ales voi, tinerii este libertatea: libertatea de expresie, libertatea de asociere, libertatea de a studia și a munci în orice alt stat membru al Uniunii. [...]

(Conferința domnului Jonathan Scheele, 27 aprilie 2005)

Biletul nr. 98

La data de 1 ianuarie 2007, România a devenit membru al Uniunii Europene, cu toate drepturile și obligațiile ce îi revin conform Tratatului de Aderare din 25 aprilie 2005. Cetățenii români au devenit astfel cetățeni ai Uniunii Europene și beneficiază, pe teritoriul statelor membre ale Uniunii, de drepturile și libertățile conferite de tratatele de bază ale Uniunii Europene. Dreptul de liberă circulație și de ședere este, pentru cetățenii UE, una dintre cele mai importante și mai „vizibile” realizări ale dreptului comunitar. Dreptul unui cetățean al Uniunii de a se deplasa, din motive economice sau din alte motive, pe o perioadă scurtă, lungă sau nelimitată de timp în alte state UE, este unic în lume. Nicio altă formă de cooperare internațională între state nu asigură, la ora actuală, un drept comparabil.

Condițiile în care cetățenii Uniunii și familiile lor își pot exercita dreptul de liberă circulație pe teritoriul unui stat membru, dreptul de rezidență permanentă, precum și restricțiile privind dreptul de a circula liber și de a rezida pe teritoriile statelor membre, din motive de ordine publică, securitate publică și sănătate publică sunt reglementate de Directiva 2004/38/CE. Toți cetățenii Uniunii, deci și cetățenii români, pot ieși de pe teritoriul unui stat membru pentru a intra pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii, în baza cărții de identitate sau a pașaportului, valabile, care atestă cetățenia acestora.

Membrii de familie ai cetățenilor Uniunii care nu au cetățenia unui stat membru, pot ieși de pe teritoriul unui stat membru pentru a călători pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii în baza unui pașaport valabil. Dar, pentru a intra pe teritoriul unui alt stat membru, membrii de familie ai unui cetățean al Uniunii, care nu au cetățenia unui stat membru, trebuie să aibă asupra lor fie o viză de ședere pe termen scurt, fie un permis de rezidență. Statele membre pot cere persoanelor care au intrat pe teritoriul lor, cu îndeplinirea condițiilor menționate, să își semnaleze prezența într-o perioadă de timp rezonabilă și nediscriminatorie. (art. 4-5 din Directiva 2004/38/CE)

(Ghidul cetățeanului român în UE)

Biletul nr. 99

Un cetățean al Uniunii, deci și un cetățean român, poate rămâne pentru o perioadă mai mare de 3 luni pe teritoriul unui alt stat membru, dacă îndeplinește una dintre următoarele condiții: a. este angajat sau desfășoară o activitate independentă; b. are suficiente resurse și asigurare medicală, astfel încât să nu devină o povară pentru serviciile sociale ale țării în care dorește să rezideze (nu este stabilit un cuantum minim, dar se va lua în considerare situația personală a cetățeanului în cauză); c. este înscris într-o instituție de învățământ sau de instruire vocațională sau este student și are o asigurare medicală și asigură autoritățile naționale ale statului în care vrea să rezideze, printr-o declarație sau prin mijloace echivalente, că nu va deveni o povară pentru serviciile sociale ale statului în cauză; d. este membru al familiei unui cetățean al Uniunii, chiar dacă nu are cetățenia unui stat membru, și călătorește împreună cu acesta, cu îndeplinirea uneia dintre condițiile prevăzute la punctele de mai sus.

Cetățenilor Uniunii nu li se cere să aibă documente de rezidență. Totuși, în cazul unei rezidențe pentru o perioadă mai mare de 3 luni, statele membre pot cere cetățenilor unui alt stat membru al Uniunii să se înregistreze la autoritățile competente într-o perioadă care nu poate fi mai mică de 3 luni de la data intrării pe teritoriul statului pe care vor să rezideze pentru o perioadă mai mare de 3 luni. (art. 7-15 din Directiva 2004/38/CE) **(Ghidul cetățeanului român în UE)**

Biletul nr. 100

România va beneficia de fonduri structurale de circa 28 - 30 miliarde de euro din partea UE în perioada 2007 - 2013. 8,5 milioane de euro vor trebui cheltuiți zilnic, inclusiv sâmbăta și duminica, după 1 ianuarie 2007. Aceste fonduri vor trebuie gestionate eficient și trebuie să ajungă acolo unde este nevoie pentru dezvoltare, altfel există pericolul pierderii lor. Chiar dacă banii nu vor fi cheltuiți, fiecare român va cotiza totuși pentru suma cu care România va contribui la bugetul UE. Fondurile structurale ale UE au ca destinație finanțarea măsurilor de ajutor structural la nivel comunitar, în scopul promovării regiunilor cu întârzieri în dezvoltare, reconversiei zonelor afectate de declin industrial, combaterii șomajului de lungă durată, inserției profesionale a tinerilor și promovării dezvoltării rurale.

Există patru tipuri de fonduri, fiecare dintre acestea acoperind un domeniu precis. Fondul European pentru Dezvoltare Regională sprijină crearea de infrastructuri, investițiile destinate ocupării forței de muncă, proiectele de dezvoltare locală și asistența întreprinderilor mici. Fondul Social European este menit să promoveze reintegrarea pe piața forței de muncă a șomerilor și a grupurilor defavorizate, în special prin finanțarea sistemelor de instruire și a sistemelor de asistență la angajare. Instrumentul Financiar de Orientare a Pescuitului contribuie la adaptarea și modernizarea acestui sector. Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă finanțează măsuri în vederea dezvoltării rurale și oferă sprijin agricultorilor, în special în regiunile rămase în urmă. **Bugetul total pentru România este de 28-30 miliarde de euro:** Agricultură și dezvoltare rurală - 11 miliarde de euro; Instrumente Structurale - 17 miliarde de euro. **(EurActiv)**
